

Str.

- 7: *Sedlnický* — Josef S. (1778—1855), president rakouského nejvyššího dvorního úřadu policejního v letech 1817—1848, pověstný přísnými opatřeními censurními;
- 8: *Augsb. Allg. Ztg* — Augsburger Allgemeine Zeitung, politický deník, který založil r. 1798 J. F. Cotta; *omissis deletis* (lat.) — s vynecháním vyškrtnutých míst; *correctis corrigendis* (lat.) — po provedení nařízených oprav; *žofínské divadlo* — ředitel Fr. Liegert zřídil r. 1865 v sále budovy na Žofíně letní divadlo, které mělo odlehčit v letní době provozu Prozatímního divadla. Hrál se v něm od 14. května do 31. srpna 1865; *Divotvorný klobouk* — veselohra od Václava Klimenta Klicpery; *Boleslavci* — spr. Boleslavovci; premiéra byla 11. listopadu 1855 ve Stavovském divadle. Knižně vyšli v VIII. díle Spisů V. K. Klicpery, 1863;
- 9: *Soběslav* — premiéra byla ve Stavovském divadle 6. ledna 1839, v novém zpracování se pak hrála tamtéž 5. dubna 1858. Knižně v I. díle Spisů V. K. Klicpery, 1862, z rukopisu beze škrtnů v Šubertově vydání Klicperových dramát, II, 1907; *Angelo* — týká se tragedie V. Huga Angelo, vladař padovanský. Po prvé ve Stavovském divadle 26. 2. 1860, viz Č. div. II*, 112, 130, 241; *Sklenice vody* — veselohra od fr. dramatika Eugèna Scriba, přel. S. Podlipská. Po prvé v Novoměstském divadle 24. 6. 1862; *Tři Maupinové* — (Trois Maupins) veselohra od E. Scriba, přel. J. Zelenka. Po prvé v Prozatímním divadle 20. 12. 1864. Viz Č. div. II, 497; *Staří mládenci* — (Les vieux garçons) veselohra od fr. dramatika Victoriena Sardoua, přeložil J. V. Frič. Po prvé v Prozatímním divadle 24. března 1865. Viz Č. div. II, 553, 565, 570; *Hříšná láska* — fraška od Gustava Mosera, přeložil J. Oktáv. Po prvé v Prozatímním divadle 6. dubna 1865. Viz Č. div. II, 578, 600; *jmenovat jinak než Vaněk* — narážka na JUDra Wenzela Waňku (1798—1872), který byl pražským purkmistrem v letech 1840—1861; *gurmánství* (z franc.) — labužnictví; *liberálnost* — zde shovívavost; *renomé* (franc.) — proslulost;

* Zkratkami Č. div. a Č. spol. odkazujeme na svazky *České divadlo* a *Česká společnost* ve Spisech Jana Nerudy.

- 12: *Posa* — hrabě Posa, jedna z hlavních postav Schillerovy tragedie *Don Carlos*; *Pan Liegert* — František L. (1803 až 1881), Němec, byl prvním samostatným ředitelem českého divadla v l. 1864—1865. Ředitelství se však vzdal již po roce pro velké finanční ztráty. Viz Č. div. II, 154, 474, 618;
- 13: *Máme nyní dobu divadelního mezivládí* — české divadlo řídili v době od 1. července do 1. září 1865 správci ustanovení zemským výborem, Jan Nepomuk Maýr a Pavel Švanda ze Semčic; *přijde nový ředitel* — ředitelem se stal proti očekávání Nerudovu bývalý ředitel Prozatímního divadla František Thomé, který vedl Prozatímní divadlo současně s pražským divadlem německým již v l. 1862—1864; nyní převzal opět vedení po Fr. Liegertovi od 2. září 1865 do r. 1866; viz str. 140—141;
- 16: *Pospíšilova Divadelní bibliotéka* — vycházela z podnětu Riegrova v l. 1851—1895; celkem bylo vydáno 188 svazků; *Mikuláše Boleslavského Divadelní ochotník* — sbírka divadelních her vycházející v l. 1861—1867. V r. 1867 byla založena nová řada, která vycházela do r. 1881;
- 17: *Fredro* — Alexander F. (1793—1876), polský dramatik, tvůrce národní polské komedie. Po vzoru Molièrově vybíral si s oblibou jako hrdiny svých četných veseloher typy lakomců, licoměrníků, svatoušek a hašteřivých žen. Jeho komedie mají však charakter ryze polský; záhy pronikly i do ciziny. U nás vyšla v překladu Fr. Pravoslava Voláka veselohra *Dámy a husaři* (Pospíšilova Divadelní bibliotéka 1851, 2. vyd. 1864), po prvé v Aréně ve Pštrosce 16. července 1851, a jednoaktovka *Pan Čapek aneb Cožpak mne nikdo nezná?* v překladu F. L. Riegra (Pospíšilova D. b. 1862); *Korzeniowski* — Józef K. (1797—1863), básník, povídkář a dramatik polský. Psal hojně kusy historické, nejúčinnější jsou však jeho dramata ze soudobého života. V Pospíšilově D. b. byly vydány a v době Nerudově v Praze provedeny jeho hry: *Obžínky*, přel. H. Zapová, v Aréně ve Pštrosce 13. července 1852, knižně 1853; *Stará místo mladé*, v orig. *Qui pro quo*, přel. H. Zapová, knižně 1853, 2. vyd. 1865; *Dříve matka*, knižně 1854, 2. vyd. 1866; *Starý manžel*, přel. Jaroslav Pospíšil, v Aréně ve Pštrosce 22. srpna 1861, knižně 1861; *Poštovní štace v Hulči*, přel. Emil Herrmann, knižně 1864; *Paní kastelánová*, knižně 1865; *Weissenthurnová* — Johanna Franul von W. (1773—1847), něm. herečka a dram. spisovatelka. V Pospíšilově D. b. byla vydána její veselohra *Statek Lhota*, přel. J. Vávra-Lomnický 1854, 2. vyd. 1867; po prvé v Aréně ve Pštrosce 1. září 1853; *Birchpfeifferová* — Charlotte B.

(1800—1868), něm. dram. spisovatelka a herečka, ředitelka divadla v Curychu a j. K nejznámějším jejím hrám patří *Sirotek lowoodský* (viz str. 30), přel. J. Vávra-Lomnický, v Pospíšilově D. b. 1855, po prvé ve Stavovském divadle 9. dubna 1855. Podle Birchpfeifferové napsal Tyl činohru *Sládkova dcera*, po prvé ve Stavovském divadle 20. ledna 1850, vyd. v Pospíšilově D. b. 1856. Jiným častěji provozovaným kusem Birchpfeifferové byl *Diblík, šotek z hor*, obraz o pěti jednáních podle románu G. Sandové *La petite Fadette*, v Pospíšilově D. b. v překl. J. V. Friče 1861, 2. vyd. 1871; po prvé ve Stavovském divadle 18. února 1858; *Mosenthal* — Salomon Hermann von M. (1821—1877), něm. dramatik a libretista. Nejznámějším jeho dílem je drama *Debora*, které do češtiny přeložil J. J. Kolár. Po prvé ve Stavovském divadle 3. března 1850, vyd. v Pospíšilově D. b. 1852, 2. vyd. 1864; *Benedix* — Roderich B. (1811—1873), něm. dramatik, herec a operní pěvec, režisér a intendant něm. divadel, autor více než 100 veseloher. V Pospíšilově D. b. byly vydány: *Vězení*, v překladu J. Vávry-Lomnického 1853, 2. vyd. 1866, po prvé ve Stavovském divadle 13. března 1853; *Pan strejček* 1853, 2. vyd. 1866, po prvé v Aréně ve Pštrosce 26. srpna 1852; *Svéhlavost (Eigensinn)*, v překladu A. V. Maxy 1855, 2. vyd. 1866, po prvé ve Stavovském divadle 24. dubna 1853, viz str. 90; *Čeled'* (jednoaktovka), 1865, po prvé v Prozatímním divadle 14. března 1863; *Ženit nebo neženit?*, v překladu J. Vávry-Lomnického 1865, po prvé v Aréně Na hradbách 23. 6. 1871; *První den po svatbě (Die Hochzeitsreise)*, přel. Fr. Venkryl (= Fr. Vinkler) 1865, po prvé v Prozatímním divadle 15. 1. 1863; *Kotzebue* — August von K. (1761—1819), něm. dramatik. Napsal přes 200 divadelních her, jejich úspěch byl však dočasný. V Pospíšilově D. b. byly vydány hry *Roztržití*, v překladu J. Havelky 1853, 2. vyd. 1866, po prvé ve Stavovském divadle r. 1833; *Liška nad lišku (Blind geladen)*, v překladu Václava Špinky 1854, 2. vyd. 1866, ve Stavovském divadle 1833, a *Veselohra u okna* (známá též pod názvy *Zazděné okýnko* a *Zazděné okno*), v překladu J. G. Loučovského 1858; *Raupach* — Ernst R. (1784—1852), velmi plodný a svého času oblíbený něm. dramatik. Téměř všemi německými, ale hojně i cizími scénami prošlo jeho pověstné drama *Mlynář a jeho dítě* (srv. *Žerty*, str. 155). V Pospíšilově D. b. byla vydána v době Nerudově fraška *Duch času* v překladu Jos. Pečírky, 1853, 2. vyd. 1867. Na scénu se však dostala již 29. listopadu 1842, v divadle v Růžové ulici v Praze; *Halm* — Friedrich H., vl. jm. Eligius

von Münch-Bellinghausen (1806—1871), něm. dramatik a novelist, rakouský politik a kustod vídeňské dvorní knihovny; v l. 1867—1870 intendant Dvorního divadla. Pro Stavovské divadlo přeložil J. J. Kolár jeho dramatickou báseň *Griselda*; byla hrána 21. listopadu 1852, knižně v Pospíšilově D. b. 1855, 2. vyd. 1866; *Blum* — Karl Ludwig B. (1786—1844), něm. herec a zpěvák, hudební skladatel a dramatik, libretista a upravitel franc. vaudevillů. V Pospíšilově D. b. vydána jeho veselohra *Výroční trh v Miloticích* v překladu J. Vávry-Lomnického, 1855, po prvé v Aréně ve Pštrosce 21. června 1855; *Wilhelmi* — Alexander W. (1817—1877), něm. herec a autor komedií. Z jeho veseloher se hrála 22. října 1854 ve Stavovském divadle jednoaktovka *Jeden z nás se musí oženit!* Vyšla v Pospíšilově D. b. r. 1855 nebo 1856; *Töpfer* — Karl T. (1792—1871), berlínský herec a dramatik. V Pospíšilově D. b. byla vydána jeho nejúspěšnější veselohra *Pěnkava a Čížek*, přeložená J. K. Tylem. Po prvé ve Stavovském divadle 24. března 1856; *Castelli* — Ignaz Franz C. (1781—1862), vídeňský spisovatel a divadelník. V Pospíšilově D. b. vyšla jeho veselohra *Petr a Pavel* v překladu J. Vávry-Lomnického 1856 a byla po prvé hrána v Aréně ve Pštrosce 17. července 1856; *Hopp* — Friedrich H. (1789—1869), vídeňský herec a spisovatel lidových veseloher. Jeho fraška *Doktora Fausta domácí čepička* se hrála ve Stavovském divadle v Praze již 7. února 1841; byla vydána v Pospíšilově D. b. 1856 (2. vyd. 1866); *Schiller* — v Pospíšilově D. b. vyšla tragedie *Ouklady a láska* r. 1859 (2. vyd. 1890) v překl. J. J. Kolára, když předtím již byla hrána ve Stavovském divadle 23. listopadu 1851; *Görner* — Karl August G. (1806—1884), něm herec, dramatik a divadelník, posléze režisér divadla v Hamburku. V Pospíšilově D. b. byla vydána jeho fraška *Manžel bez ženy* 1856, v Aréně ve Pštrosce 21. srpna 1856, jakož i jednoaktovky: *Černý Petr* (v překladu Vl. Venkryla 1863, po prvé ve Stavovském divadle 26. ledna 1862) a *Ženské slzy* (knižně 1865, v Novoměstském divadle 26. června 1862); *Brachvogel* — Albert Emil B. (1824—1878), něm. sochař, od r. 1845 herec, posléze spisovatel. Jeho účinné drama *Narcis* vyšlo česky v překladu J. J. Kolára v Pospíšilově D. b. 1859 (2. vyd. 1867, 3. vyd. 1890); po prvé ve Stavovském divadle 21. listopadu 1858. Viz Č. div. II, 487—488, 609; *Häckländer* — Friedrich Wilhelm von H. (1816—1877), něm. romanopisec, povídkář a oblíbený autor komedií, též novinář a válečný zpravodaj ze severoitalských bojišť. V Pospíšilově D. b. vyšla r. 1865 jeho jednoaktová fraška *Náměsíč-*

ník; *Pohl* — Emil P. (1824—1901), něm. herec, dramatik a div. ředitel v Brémách a Rize, dramatisátor Sienkiewiczova románu *Quo vadis*, autor četných lidových frašek, z nichž česky vyšel v překladu J. Grunerta *Hluchý podomek* (Pospíšilova D. b. 1865); *Rosier* — Joseph Bernard R. (1804 až 1880), franc. dramatik, autor duchaplných komedií a vaudevillů. Do češ. přel. J. J. Kolár jeho jednoaktovou veselohru *Brute, puť Caesara*, která byla vydána r. 1851 v Pospíšilově D. b. (2. vyd. 1864), když již dříve byla hrána ve Stavovském divadle 6. prosince 1849; *Scribe* — Eugène S. (1791 až 1861), úspěšný, velmi plodný franc. dramatik. V Pospíšilově D. b. byla vydána jeho jednoaktová veselohra *Milován býti nebo umříti* v překl. J. Palackého (1851), dále *Ďáblův podíl*, obraz se zpěvy v překl. Josefa Jaromíra Litněnského (1852, 2. vyd. 1865, hráno po prvé ve Stavovském divadle 6. března 1853), a dvouaktová činohra *Učenec* (podle Scriba a Morvella pro české divadlo vzdělal J. A. G. Loučovský) 1862; *Molière* — v Pospíšilově D. b. vyšel 1852 jeho *Lakomec* v překladu Jakuba Malého; *Lockroy* — Joseph Philippe L. (1803—1891), franc. dramatický spisovatel a herec různých pařížských divadel. (U Nerudy Lacroix, Lecroy.) V Pospíšilově D. b. vyšla jeho veselohra *Komandant na útěku*, přel. K. Havlíček, hráno ve Stavovském divadle 13. prosince 1849; *Anicet-Bourgeois* — Auguste A.-B. (1806—1871), fr. autor četných veseloher, vaudevillů, melodramat i operních libret. Spolupracoval též s Lockroyem, s nímž m. j. napsal jednoaktový vaudeville *Passé minuit* (1835). Česky vyšlo pod názvem *Po půlnoci* v Pospíšilově D. b. 1852 (2. vyd. 1862) a hráno bylo ve Stavovském divadle 12. října 1856; *Pyat* — Félix P. (1810—1889), franc. socialista a dramatik. Pro své revoluční smýšlení byl stíhán a žil ve vyhnanství ve Švýcarsku, v Belgii a Londýně. V březnu 1871 byl členem Pařížské komuny, po zásahu vládního vojska uprchl však znovu do Londýna. Za své nepřítomnosti byl v Paříži r. 1873 odsouzen k smrti. Do Paříže se vrátil po amnestii r. 1880. Z jeho úspěšných dramát byl hrán 11. ledna 1852 *Hadrník pařížský* ve Stavovském divadle. Překlad J. Kašky Zbraslavského vyšel v Pospíšilově D. b. 1854. Viz str. 89; *Bayard* — Jean François Alfred B. (1796—1853), franc. dramatik a libretista, jeden z hlavních spolupracovníků Scribových. Z jeho 225 komedií, vaudevillů a veseloher je nejznámější komedie *Le gamin de Paris* (1836). V Pospíšilově D. b. vydáno: *Vicomte z Letorièru aneb Jak se přízeň získá*, v překl. J. Vávry-Lomnického, 1854, po prvé v Aréně ve Pštrosce 2. června

- 1854, a Husička z Podháje, 1857, 2. vyd. 1866, po prvé ve Stavovském divadle 23. září 1855; *Lefeuve* — V. L., francouzský dramatik 19. st., v Pospíšilově D. b. vyšla jeho fraška *Dvě postele v jednom pokoji*, přeložená J. K. Zbraslavským. Po prvé ve Stavovském divadle 22. února 1857; *Dědkův kalmuk* — veselohra od Karla Šimůnka, zpracovaná podle humoresky J. Arbese, knižně jako 45. svazek Pospíšilovy D. b. U Nerudy chybně D. Š. místo K. Š.;
- 18: *Prager Zeitung* — konservativní vládní deník vycházející od r. 1744 v Praze; *tenore buffo* — zpěvák, jehož hlas zabarvením a přednesem je vhodný k zpívání komických úloh; *Lindweich* — jde o žurnalistu dr. Václava Linharta, referenta listů *Politik* a *Prager Zeitung*; *Liegert* — František L., viz str. 12;
- 19: *fakule* — pochodeň; *Vecko* — Čeněk V. (1834—1874), hrdinný tenor Prozatímního divadla. Jako představitel velkých tenorových rolí byl platnou a přitažlivou silou českého divadla. V červenci r. 1865 odešel však k německému divadlu, kde mu byla nabídnuta vysoká gáže. Jeho odchod byl mu vytýkán mimo jiné i J. Nerudou jako zrada českého národa. Viz Č. div. II, 602—606; *Stradella* — pěvec Stradella je titulní role z opery *Alessandro Stradella* od Friedricha Flotowa. *Barbarino* je jméno bandity z téže opery; *Oj kde huláte nyní* — kde se touláte; zkomolenina z rus. slova guljať;
- 20: *Katynka Heilbronská* — (Käthchen von Heilbronn) divadelní hra od Heinricha Kleista (1777—1811) z r. 1810, přel. Frant. Doucha, po prvé ve Stavovském divadle 22. 11. 1857;
- 21: *Katynce ... něco bodavého »padlo do oka«* — z 12. výstupu V. jednání v českém překladě Fr. Douchy (vyd. z r. 1867). Katynka se dala při líčení Strahlova sňatku do pláče, protože netušila, že nevěstou bude sama; Strahl jí slzy slíbal; *somnambulismus* — náměsíčnost; *Mnoho povyku pro nic a za nic* — viz Č. div. II, 23, 134, 286;
- 22: *Don Carlos, infant španělský* — dramatická báseň Friedricha Schillera, do češtiny přel. Kliment Püner; po prvé ve Stavovském divadle 6. list. 1853; *Heintzova* — Albína H., česká herečka, žačka E. Peškové. Hrála nejprve ve Stavovském divadle, později se uplatnila na německých scénách ve Štyrském Hradci a v Mnichově; *p. Blanický* — absolvovaný filosof pražské university Ladislav Blanický, před svým prvním vystoupením v Donu Carlosu podrobil se úspěšné zkoušce před intendantem Fr. L. Riegrem a režisérem Pavlem Švandou. V letech šedesátých přispíval jako krajský dopisovatel z Pacovska různými referáty do Lumíra;

- 23: *dietetické prostředky* — prostředky správné životosprávy (diety); *Filip, Eližběta, Posa*, — hlavní postavy Schillerovy tragedie; Filipa II., krále španělského, hrál J. J. Kolár, jeho manželku Alžbětu z Valois Otilie Sklenářová-Malá, Posu Karel Šimanovský; *dle Raupacha* — viz str. 17; *kousky starého Desavského* — Der alte Dessauer, historická postava, německý vojevůdce, kníže Leopold I. (1676—1747), vládce vévodství Anhaltského s hlavním městem Dessava. Byl pověstný svou výstředností, získal si však obliby svými osobními vlastnostmi, spravedlností, přímostí, porozuměním pro potřeby lidu a jednoduchým způsobem života;
- 24: *Monsieur Hercules* — Pan Herkules, napsal Georges Belly, přel. V. Beníšek; *Le supplice d'une femme* — Pokuta ženy, drama od franc. dramatika Emila Girardina, přel. J. Počátecký (= Jakub Škoda). Pražská premiéra byla nedlouho po světové premiéře v Paříži na divadle Théâtre Français 1. května 1865; *substituovati* — nahraditi, dosaditi;
- 28: *Richard III.* — Život a smrt krále Richarda III., tragedie od Williama Shakespeara, přel. František Doucha, po prvé ve Stavovském divadle 19. března 1854; *Gloster* — plným jménem Richard vévoda Gloster (též nezkráceně Gloucester), později anglický král Richard III.; *portament hlasu* — pone náhlé spojování tónů různých výšek (it. portamento);
- 29: *tremolo* (it.) — rozechvívání zpívaného tónu, které je do jisté míry přípustné; ve větší míře je hlasovou závadou; *zastupiteli Clarence* — Clarence hrál F. F. Šamberk; *sen Clarencův* — Richard Gloster, bratr anglického krále Edvarda IV., vězní svého bratra George vévodu Clarence, který překáží jeho ctižádostivým úmyslům, a dá ho ve vězení najatými vrahy zabít. Ve čtvrtém výjevu I. jednání vypravuje Clarence před svým zavražděním svůj sen Robertu Brakenburymu, dozorci věznice v Toweru. Clarencovi se zdálo, že se plavil na lodi se svým bratrem. Gloster kráčeje po palubě klopýtl a strhl s sebou do mořské hlubiny Clarence. Clarence počal tonouti a přitom se mu zjevovaly postavy, na nichž se za života prohřešil, a vyčítaly mu jeho zločiny; *sen Valdštýnův* — scéna z Schillerovy tragedie Valdštýnova smrt (poslední díl trilogie Valdštýn), v níž ve třetím výstupu II. dějství líčí Valdštýn maršálu Illovi svůj sen. Jednou žádal osud o znamení, kdo z jeho přátel nejvěrněji při něm vytrvá. Usnul a zdálo se mu, že ho z bitevní vřavy vysvobodila rada Octavia Piccolominiho; *renomovaný* — vyhlášený, proslulý; *Sklenice čaje* — jednoaktová veselohra od L. Thibousta (1826—1867); Neruda má na mysli

značně volnou úpravu Ferd. Rolla, jež byla hrána 29. července 1865 v divadle na Žofíně. Později veselohru znovu přeložil Josef Jiří Stankovský; *lascivní* — kluzký, choulostivý;

- 30: *Ďáblův podíl* — napsal E. Scribe; viz str. 17; *Smůla* — aneb Čím dál tím hůř, fraška od něm. spisovatele Aloise Berly, přel. Václav Svoboda, knižně v Pospíšilově D. b. r. 1864; *Pan Herkules* — viz str. 24; *persiflující* — zesměšňující; *Roderigo a Isabella* — tragedie od polského dramatika Józefa Korzeniowského, přel. František Fišer, viz str. 17; *circulus* (lat.) — kruh; *Panna Orleánská* — tragedie Schillerova; *Sirotek lowoodský* (Die Waise aus Lowood) — činohra Karoliny Birchpfeifferové, dramatické zpracování románu Jane Eyre od angl. spisovatelky Currer-Bellové, vl. jm. Charlotty Brontëové (1816—1854). Přel. J. V. Lomnický (Jan Vávra), po první ve Stavovském divadle 9. dubna 1855. Viz str. 17 a Č. div. II, 438; *začátečnice slečna Dvorská* — jde pravděpodobně o herečku Luisu Dvorskou, později provdanou za divadelního ředitele Jaroslava Hofa, u jehož společnosti působila;
- 31: *Okovy Scribovy* — hra Une chaîne byla po první provedena v Paříži v r. 1841; *nivelující* — zde stírající; *pointování* — záměrné vyznačování, zdůrazňování, zahrocení; od franc. slova pointe — hrot, ostří; přeneseně vyhrocení vtipu, též smysl myšlenky; *situační hra* — hra založená na střídání nepředvídaných situací; *chevalerie* (fr.) — rytířkost;
- 32: *Kalb* — postava ze Schillerovy tragedie Úklady a láska;
- 33: *v předvečer narozenin císaře pána* — František Josef I. narodil se 18. srpna r. 1830. Jeho chotí byla Alžběta Bavorská; *národní hymna* — rozumí se zde hymna rakouská Gott erhalte (Zachovej nám, Hospodine), která se zpívala na skladbu Franze Josefa Haydna z r. 1797. Na oslavu sňatku Františka Josefa I. r. 1854 složil na tento původní nápěv rakouský básník J. G. Seidl nový text, který byl vzápětí přeložen do češtiny; *za panování Liegertova* — viz str. 12; *za nynějšího panování bůhví koho* — viz str. 13; *panování Thoméovo* — viz str. 13; *Ďáblův cop* — fraška od K. Juina a R. Flerxe. Po první ve Stavovském divadle 6. ledna 1859; *Ďáblův podíl* — viz str. 17, 30; *šedivé domy* — Nestroyova fraška Tajnosti šedivého domu; *Jidáš ve fraku* — též »Jidáš od roku 1741«, činohra od Antona Langera, přel. J. Sl. Haštalský (= Vincenc Vávra). Po první ve Stavovském divadle 17. ledna 1858. Viz str. 187 a Č. div. II, 175;
- 34: *naše provisorium již doklepává* — viz str. 13; *artistický*

- ředitel* — umělecký ředitel, kterým byl v tomto období Pavel Švanda ze Semčic; *kontraktně* — smluvně; *Pan Thomé nastoupil* — viz str. 13; *z pera jisté české dámy* — autorkou veselohry byla Eliška Pešková (pseudonym F. F. Jedlička). Viz str. 68;
- 35: *Gefährliche Tante* — (Nebezpečná teta) německá veselohra od Johanna Meddela (1777—1838), který psal své působivé divadelní hry pod jménem Alloni;
- 37: *étudiant* (franc.) — studující na vysoké škole; *exekutivní* — výkonný; *exekutiva* — výkonná moc, správa;
- 38: *Wetter von Strahl* — postava z Kleistovy hry Katynka Heilbronská; viz str. 20; *retuš* (franc.) — úprava, poopravení;
- 40: *Výroční trh v Miloticích* — veselohra od Karla Bluma, přel. J. V. Lomnický. Po prvé v Areně ve Pštrosce již 21. června 1855; viz též str. 17; *Zaklený princ* — dramatický šprým od J. Plötze, přel. A. Hák. Po prvé ve Stavovském divadle 29. září 1852; *Píseň pana Fortunia* — text od H. Crémieuxe a C. Halévyho, přel. Jindřich Böhm. Po prvé v Prozatímním divadle 6. října 1865;
- 41: *Krejčí co lékař* — fraška od Bedřicha Kaisera, přel. J. J. A. Po prvé v Aréně ve Pštrosce 24. července 1856; *Dalibor Čermák* — veselohra od Rodericha Benedixe, pro české divadlo upravil V. Vinkler. Po prvé v Prozatímním divadle 21. září 1866. Viz str. 17, 197; *akreditovaný* — osvědčený, obecně uznávaný; *Montjoye* — franc. komedie z r. 1863 od Octava Feuilleta, přel. J. Zelenka; po prvé v Prozatímním divadle 21. července 1864. Viz str. 50, 158 a Č. div. II, 383;
- 42: *heterogenní* — ne stejný, různorodý, rozmanitý;
- 43: *Ženský boj* — napsali Eugène Scribe a Ernest Legouvė. Po prvé ve Stavovském divadle 2. března 1862 v překladu Elišky Peškové; *Staří mládenci* — viz str. 9; *slečna Čermáková* — Josefina Č. (1849—1895), provdaná za hraběte Václava Kounice, byla žačkou E. Peškové, O. Sklenářové-Malé a Julie Šamberkové. Po prvé vystoupila v Prozatímním divadle v Tylově Nalezenci; viz Č. div. II, 281. Hrála zejména v rolích naivních a sentimentálních. Později působila v Německu na jevišti divadla výmarského; *lokální barvy* — zde pro úlohu přiléhavější barvy;
- 44: *pokusí-li se pan Kolár* — Mefista hrál tentokrát František Kolár; *Davison* — Bogumil D. (1818—1872), německý herec polskožidovského původu; působil ve dvorní opeře vídeňské, později drážďanské a r. 1866 podnikl turné po Americe. Byl vynikajícím představitelem Shakespearových postav;
- 45: *skandování* — důrazné přednášení podle rytmu, aby vynikl

básnický rozměr; *jambus* (lat.) — jamb, dvojslabičná stopa veršová, v níž je první slabika nepřízvučná, druhá přízvučná; *trochaeus* (lat.) — trochej, dvojslabičná stopa veršová, v níž je první slabika přízvučná, druhá nepřízvučná. Český přízvuk je na první slabice, proto je trochej češtině přiměřenější než jamb; *part* — zde herecká úloha; *Posové* — viz str. 12;

46: *analogia* — obdobné případy; *sensitivnost* — výjimečná citlivost; *Auerbachův sklep* — známá hostinská místnost v Lipsku. Odtud podle podání kronik podnikl doktor Faust, legendární černokněžník, svou pověstnou projížďku na sudě. V Goethově tragedii popíjí tu se studenty; *famulus* (lat.) — sluha, pomocník; v Goethově tragedii Wagner, typ lživědeckého hnidopicha;

47: *vaudeville* — původně satirická nebo bujně veselá píseň. Jméno je odvozeno od francouzského městečka Vaux-de-Vire, kde tento druh lidové poesie začal pěstovat Olivier Basselin v XV. stol. Později byla tímto názvem označována lidová hra, fraška nebo veselohra, v níž je dialog zpestřen písněmi, zpívanými zpravidla na snadný nebo známý nápěv; *recit* — druh přednesu, mluvený zpěv, herecká forma zpěvného tónu, uplatňovaná zvl. též ve vaudevillu; *Dívčí ústav* — komická zpěvohra od Fr. Suppé; český text zpracoval Jindřich Böhm; viz str. 162, 164, 260; *Orfeus* — viz str. 87; *Svatba při svítilnách* (*Die Verlobung bei der Laterne*) — komická opereta mladistvého Offenbacha; přel. J. Böhm. Po prvé v divadle na Žofíně 20. 5. 1865; viz Č. div. II, 607;

48: *Ristori* — Adelaide R. (1822—1906), vynikající italská herečka, představitelka klasických postav světového repertoáru; *Medea* — francouzská tragédie od Ernesta Legouvé. Do italštiny ji přeložil Josef Montanelli. Tato látka byla ve starověku dramaticky zpracována řeckým tragikem Euripidem (480—406 př. n. l.). Medea je postava z řeckého bájesloví; je to krásná, vášnivá žena. Svému choti Jasonovi pomohla kouzelnickým uměním k zlatému rounu (ovčí vlna spojená ještě s kůží). Jason se však časem Medei zpronevěřil. Medeina láska se pak zvrhla v nenávist a pomstychtivost. Zaslanými dary usmrtila Kreusu, Jasonovu nevěstu, zavraždila své děti, jichž byl Jason otcem, a na dračím Heliově voze prchla do Athén;

49: *heterogenní* — viz str. 42; *summum* (lat.) — největší možný souhrn, vrchol;

50: *Meilhac* — Henri M. (1831—1897), franc. dramatik, oblíbený dodavatel nejrůznějších kusů bulvárním divadlům paříž-

ským; spolupracoval převážně s Ludovicem Halévym, s nímž napsal řadu zdařilých veseloher, operetních i operních libret, m. j. k Bizetově *Carmen*; *Feuillet* — Octave F. (1821—1890), franc. romanopisec a dramatik líčící většinou život šlechty a měšťanstva; u nás známý zejména svým dramatem *Montjoye* z r. 1863; viz str. 41; *Augier* — Emile A. (1820—1889), francouzský dramatik, vedle A. Dumase ml. a V. Sardoua nejvýznamnější představitel měšťanské komedie realistické ve Francii v 2. polovině XIX. stol. Ethické zaměření mají zvl. jeho hry s problematikou manželskou a sociální. Jeho dramata *Le gendre de M. Poirier* (1854), *Un beau mariage* (1859), *Les Fourchambaults* (1878) a j. pronikly záhy do ciziny a byly hojně hrány také v Čechách a na Moravě; *Sardou* — Victorien S. (1831—1908), franc. dramatik, autor četných scénicky účinných dramát ze života soudobé společnosti. K nejznámějším patří komedie *La famille Benoiton* (1865), *Nos bons villageois* (1866), *Divorçons* (1883) a j.; *Les diables noirs* — Černí ďáblové, drama od V. Sardoua. Hrál se u nás v překladu Roberta Nápravníka až v r. 1876, v Prozatímním divadle 21. listopadu;

51: *point* (fr.) — viz str. 31; *parter* — obecnost v přízemí; *episodní šarže* — výrazná vedlejší úloha; *interpretka* — zde představitelka;

52: *Damböcková* — Marie D.-Strassmannová (1827—1892), německá herečka. Působila od r. 1850 v Mnichově, kde patřila po léta k nejlepším tragédkám. Od r. 1870 působila ve vídeňském Dvorním divadle; *Seebachová* — Marie S. (1829 až 1897), německá herečka. V l. 1856—66 byla členkou Dvorního divadla v Hannoveru, od r. 1878 byla angažována ve Dvorním divadle berlínském. Byla jednou z nejlepších představitelk dobového dívčího typu; *Devrient* — Ludwig D. (1784 až 1832), nejslavnější příslušník německé herecké rodiny Devrientů, člen královské činohry v Berlíně; *Dawison* — viz str. 44;

53: *klatební výjev na hřbitově* — Debora v 8. výstupu III. jednání proklíná rychtářova syna Josefa, který podlehnuv nálehání svého otce oženil se s jinou dívkou, neboť mylně uvěřil, že Debora od něho upustila za peněžitou odměnu; *Debora* — drama od něm. spisovatele Salomona Mosenthala. V Praze bylo dáváno 9. listopadu 1866 s Adelaidou Ristori v titulní úloze v italském překladu Gaetana Cerriho; viz str. 17 a Č. div. II, 152, 206, 307, 342; *koncese* — zde ústupek; *auerbacho-mosenthaliáda* — divadelní hra mající charakteristické znaky prací německých dramatiků Auer-

bacha a Mosenthala. *Berthold Auerbach* (1812—1882), německý autor četných povídek, z nichž mnohé byly dramatisovány. *Salomon Mosenthal* — viz str. 17;

- 55: *sufita* — technické zařízení jevištní, horní jevištní závěs; *Hametner* — Václav H. (1814—1869), herec, zpěvák a posléze inspicient českého divadla. Byl nejstarším členem prvního souboru divadla Prozatímního; *Ira Aldridge* (1804—1857), americký herec, černoš, žák Edmunda Keana, byl nazýván africký Roscius. V letech 1853—1858 vystupoval v Praze; *David Kuh* (1818—1878), německý žurnalista a politik židovského původu. Byl redaktorem politického listu *Tagessbote aus Böhmen*. Zprvu se účastnil národního ruchu českého, později byl odpůrcem českého národa;
- 56: *Galotti* — Emilia G., tragedie napsaná r. 1772 Gottholdem Ephraimem Lessingem (1729—1781), kritikem, básníkem a dramatickým spisovatelem německým; *Na nábřeží* — rozumí se v divadle Prozatímním; *vyprubovaná reskonda* — osvědčené číslo losu; dosl. loterní stvrzenka, los; *Hentzova* — Marie H., sólová tanečnice, později ředitelka baletu při českém divadle; viz str. 72;
- 57: *makama* (arabsky) — shromáždění, beseda, schůze; v orientálních literaturách oblíbený druh krátkých, zábavných próz, zpravidla rýmovaných nebo alespoň psaných v určitém rytmu; *Ďáblovy námluvy* (*Des Teufels Brautfahrt*) — od něm. spisovatele Karla Elmara, přel. J. K. Zbraslavský; *Blázinec v Dijonu* — franc. hra nezjištěného autora. V úpravě J. N. Štěpánka hrála se již r. 1834 ve Stavovském divadle. Tiskem vydána nebyla;
- 58: *poesie prostor kartouzských* — t. j. klášterních; kartouzové, kartuziáni — příslušníci přísného mnišského řádu; *Návrat z hrobu* — veselohra od Delphiny Girardinové; přel. E. Špindler. Po prvé v Prozatímním divadle 20. listopadu 1865; *larmoyantní* — přecitlivělý, plačtivý; *šarže* — viz str. 51; *Brute, pusť Caesara* — napsal J. B. Rosier; viz str. 17;
- 59: *Při klavíru* — jednoaktová veselohra od Théodora Barriera a J. Lorina; přel. Emanuel Vávra; *les aparts* (fr.) — slova pronesená na jevišti stranou, pro sebe, samomluvy v dialogu, t. j. pasáže v dramatickém dialogu, jež mají býti proneseny tlumeně, aby je neslyšel partner, protože vysvětlují skutečnou situaci nebo prozrazují plány do budoucna. Viz str. 64—66; *Bergenova ... hra* — Alexander Bergen (1812—1863), vl. jm. Marie Gordonová, něm. spisovatelka, překladatelka a upravovatelka francouzských a anglických her; autorka značného počtu her původních; *deus ex machina* (lat.) —

- původně postava boha, která se objevovala na antických jevištích pomocí stroje, aby rozřešila dramatickou zápletku; v přeneseném smyslu náhlé, násilné rozřešení dramatické zápletky nečekaným činitelem;
- 60: *Zrzavé vlasý* — fraška se zpěvy od Johanna Nestroye, přel. J. K. Zbraslavský. Po prvé ve Stavovském divadle 1. ledna 1858. Viz Č. div. II, 155; *úlohy subretní* — ženské hlavní role v operetách; *úlohy recitativní* — viz str. 47; *serieusní* — vážný, opravdový, seriousní;
- 61: *Kieselack und seine Nichte* — fraška od A. Weiraucha, přel. Emanuel Züngel; *německá aréna za Koňskou branou* — nazývaná též Aréna ve Pštrosce, letní divadlo, které dal postavit ředitel Stavovského divadla J. Hoffmann a jež bylo otevřeno 11. srpna 1849 Tylovým proslovem a prvním provedením jeho Jiříkova vidění. Zprvu se zde hrálo často česky, později, když českému divadlu byla odňata subvence, většinou německy. Aréna ve Pštrosce byla zbořena r. 1861; *Pokuta muže* (*Le supplice d'un homme*) — franc. hra od E. Grangéa a L. Thibousta; přel. J. Počátecký. Po prvé v Prozatímním divadle 2. prosince 1865;
- 62: *Musí na venek* (*Le mari à la campagne*) — veselohra od Jeana Bayarda, přel. Jan Strakatý. Po prvé v Novoměstském divadle 15. července 1862. Viz str. 17 a Č. div. II, 67, 478;
- 63: *Bois de Boulogne* (fr.) — lesík Bouloňský, oblíbený pařížský park. Původně rozsáhlý královský les; *Ouklady a láska* (*Kabale und Liebe*) — Schillerova tragedie z r. 1782; byla uvedena na jeviště v Národním divadle v Mannheimu 15. dubna 1784. Do č. štiny přeložil J. J. Kolár, po prvé ve Stavovském divadle 23. listopadu 1851; viz str. 17;
- 64: *créer un rôle* (fr.) — vytvořit roli;
- 65: *aperçu* (z fr.) — krátký přehled;
- 66: *sylaba* (z řec.) — slabika;
- 67: *E. Z.* — *Tartuffa* přeložil Emanuel Züngel, vyšel jako 54. sv. Pospíšilovy Divadelní bibliotéky. Viz str. 86; *klasicismus* — umělecký směr usilující o dosažení dokonalosti antických děl;
- 68: *Jen žádnou od divadla* — hlavní úlohu, herečku Marii Lažanskou, hrála autorka Eliška Pešková; viz str. 34; *Taras Bulba* — po prvé ve Stavovském divadle 15. února 1857;
- 69: *Zde ... na tomto královském divadélku* — divadlo Petit-Bourbon, v němž hrál Molière od r. 1658 pod záštitou krále Ludvíka XIV.; *Théâtre Français* — Divadlo francouzské, nazývané též Comédie Française, je hlavní francouzské činoherní divadlo v Paříži, které vzniklo z divadelní společnosti

- Molièrovy. Ludvíkem XVI. bylo nadáno r. 1760 výsadou hráti komedie a tragedie; *Impromptu de Versailles* — (Versaillské impromptu) Molièrova jednoaktová hra v próze z r. 1663, kritisující nedosti vyspělé výkony některých pařížských herců (impromptu znamená bez přípravy vytvořenou věc, též vtipný nápad); *s přítelem Fričem* — Josef Václav F. (1829—1891), pokrokový český básník, dramatický spisovatel, překladatel a politik; byl pro účast na revoluci v r. 1848 vězněn a od r. 1858 do r. 1879 policejně vypovězen z vlasti. Paříž, kde ho navštívil v r. 1863 Neruda, mu byla dočasným útulkem v jeho vyhnanství; *odepřel mu farář hrob* — Molière byl teprve po zakročení krále tajně v noci bez obřadů pochován na monmartreském hřbitově v Paříži;
- 70: *Le Malade imaginaire* — tři akty v próze z r. 1673, do češtiny překládáno *Zdravý nemocný, Domněle nemocný, též Nemocný z dumy; na smrt nemocen* — zemřel stížen chrlením krve po představení Zdravého nemocného 17. února 1673 ve věku 51 let; *juro* (lat.) — přísahám, vysloví třikrát Zdravý nemocný jako bakalář při parodii promoce v 3. dějství. Je to odpověď na tři obřadní formule o plnění předepsaných doktorských povinností; *Lafontaine* — Jean de La Fontaine (1621—1695), proslulý francouzský básník bajek; *les apartés* — viz str. 59, 64—66;
- 71: *reflektovaný* — odvozený; *Misanthrope* — pětiaktová veršová hra z r. 1666; viz str. 74; *zobjektivovat* — zpředmětnit; *Laun* — Friedrich L., vl. jm. Friedrich August Schulze (1770 až 1849), něm. spisovatel, autor literárně historicky zajímavých pamětí (*Memoiren*, 3 sv., 1837); *Mademoiselle Molière* — Molière se oženil r. 1662 s Armandou Bėjartovou (1645—1700), dcerou své přítelkyně Madelainy Bėjartové. Armande byla z nejlepších hereček divadelní společnosti Molièrovy a vystupovala pod jménem mademoiselle Molière (slečna Molièrova); *Ze ševce doktor* — do češtiny přel. B. Čanda. Po prvé v Prozatímním divadle 1. prosince 1864 (dnes překládané Lékařem proti své vůli). Viz Č. div. II, 490, 614; *Les femmes savantes* — Učené ženy, veršovaná komedie z r. 1672; *Le Tartuffe* — viz str. 67; *hautes comédies* — komedie ze šlechtického života;
- 72: *Hentzova* — viz str. 56; *spektákul* — (lat. *spectaculum*) podívaná, divadlo; *Čarovný závoj* — báchorka od Fr. Tolda s hudbou Antonína Titla. Byla dávána po prvé v překladu J. K. Tyla v divadle v Růžové ulici 2. září 1843;
- 73: *Scribe* — Eugène S., viz str. 17; *Dumas starší* — Alexandre D. (1803—1870), franc. romanopisec a dramatik, autor

populárních románů *Tři mušketýři*, *Hrabě Monte Christo*, *Paměti lékařovy* a j. a oblíbených divadelních her; *historické divadlo* — A. Dumas starší si založil r. 1847 v Paříži divadlo Théâtre historique, na němž předváděl většinou vlastní dramata; *Mademoiselle de Belle-Isle* — komedie Dumasova z r. 1839, přel. Eliška Pešková;

- 74: *Le Misanthrope* — misanthrop (řecky misanthropos), škarohlíd, mrzout, člověk, který nenávidí lidi; *Le Malade imaginaire* — viz str. 70; *Le Médecin malgré lui* — v čes. překladu Lékařem proti své vůli, viz str. 71; *jubileum Molièrovo* — v r. 1866 uplynulo 200 let od vytvoření *Misanthropa*, pětiaktové veršované hry Molièrovy z r. 1666; *nonchalance* — nenucenost, nedbalost; *Když jsme Shakespeara a Dante proslavili včera* — oslavy Shakespearovy konaly se r. 1864 u příležitosti třístého výročí jeho narození (viz Č. div. II, 297), znovu pak r. 1866, kdy uplynulo 250 let od Shakespearovy smrti (William Shakespeare, 1564—1616). Šestistého výročí Dantova narození bylo vzpomínáno r. 1865 (Alighieri Dante 1265—1321); k tomu uvádíme nepodepsanou noticku publikovanou v Národních listech 6. ledna 1866: Ve včerejším referátě divadelním citován z paměti a s výslovným přídavkem slova »asi« konec prologu, mluveného před slavnostním provedením Molièrova *Misanthropa*. Spisovatel prologu pan Züngel žádá nás, abychom opravili a sdělili, že konec onen zní doslovně takto: My neznáme rodu, pak ni víry, | kdy slavit máme ducha bohatýry, | a jako Shakespeara neb Dante včera, | slavíme dnes velkého Molièra; *Děržavinova světoznámá óda* — Neruda má pravděpodobně na zřeteli slavnou ódu *Bůh* (z r. 1784) od ruského básníka Gavriily Romanoviče Děržavina (1743—1816), přeloženou do češtiny Jos. Vlast. Kamarýtem; *reflexivní kusy* — hry problémové;
- 75: *Sofoklova tragedie* — do r. 1866 byla hrána v českém překladu Františka Šohaje; *Antigona* (vyd. 1851) a *Edip král* (vyd. 1856); *zastupitel služebnické úločky Dubois* — úlohu služebníka Duboise hrál Jindřich Mošna; *comédie sans comédie* — komedie bez komedie, t. j. komedie bez komického děje; *reflexí* — reflexe, úvaha, přemítání, zde promyšlenost;
- 76: *Boileau* — Nicolas Boileau Despréaux (1636—1711), francouzský kritik. Jeho dílem *L'Art poétique* (Umění básnické) se řídili básníci v období klasicismu; *E. Herold* — Eduard H. (1820—1895), akademický malíř, krajinář, žák Antonína Mánesa, spisovatel romantických povídek z českých dějin

a autor spisů: Malebné cesty po Čechách (1861) a Malebné cesty po Praze (1885). Byl též divadelním dekorátérem a vytvořil zejména v letech šedesátých řadu návrhů dekorací pro české divadlo;

- 78: *Paragrafy pana Puškvorce* — veselohra od Elišky Peškové, po prvé hrána v Prozatímním divadle 13. listopadu 1864; viz Č. div. II, 479, 480; *frivolní* — kluzký; *Čelakovský nazývá to při epigramu ... »náhodou«* — Neruda má pravděpodobně na mysli Čelakovského epigram nadepsaný Theorie epigramů, který Čelakovský poslal Josefu Krasoslavu Chmelenskému v dopise z 19. října 1838. Epigram zní (n e n a d á n í = náhoda):

Pouhý nápad k epigramu nestačí,
jemu-li nadání cestu neznačí.

Leč nadání opět není dosti,
pakli n e n a d á n í k němu nepřihostí.

Posléz i to žádám, ať jest cele
chuti navinulé nebo zaostřelé.

(Srv. Básnické spisy F. L. Čelakovského, vyd. K. Dvořák, 1950, str. 292, pod názvem Čeho tu třeba.)

- 80: *Mendelssohnova unášející hudba* — Neruda má na mysli proslulou ouverturu a svatební pochod zkomponovaný šestnáctiletým Felixem Mendelssohnem-Bartholdym r. 1826 k Shakespearově hře Sen noci svatojanské; *Sardou* — Victorien S., viz str. 50; *Obsah ... byl v listu našem sdělen* — Národní listy přinesly 7. listopadu 1865 feuilleton podepsaný značkou P. S. s názvem: Nejnovější veselohra od Viktora Sardoua;

- 82: *larmoyantní* — viz str. 58; *ekarté* (z franc.) — francouzská hra v karty pro dvě osoby; *zahrada tuilerijská* — zahrada někdejšího pařížského paláce Tuileries, který býval sídlem francouzských králů; *tant de bruit* — tolik hluku, franc. úsloví; pravděpodobně narážka na zvolání franc. básníka Desbarreaux (zemřel 1675), který si objednal v pátek nepostní jídlo, masitou omeletu. Když viděl neochotu a obavy hostinského, vyhodil omeletu oknem se slovy »tant de bruit pour une omelette« (tolik hluku pro omeletu);

- 83: *jako její Matylda* — Neruda míní zde úlohu O. Malé v dramatě E. Girardina Pokuta ženy; *jerišská růže* — též choulivka jerišská, bylina rostoucí v suchých, písčitých krajinách; za sucha se její listy seschnou a schoulí v klubko, za deště se opět rozloží;

- 84: *původce »Figarovy svatby«* — francouzský spisovatel Pierre Beaumarchais (1732—1799); *konstelovaný* — utvářený, sestavený;
- 85: *pan Kysela* — Josef K. (1839—1904), herec a zpěvák, později též režisér Prozatímního divadla, představitel Vaška při prvním provedení *Prodané nevěsty* 30. května 1866; *vaudeville* — viz str. 47; *item* — (lat.) rovněž; *Zvonařova opera »Záboj«* — je složena na motiv hrdiny a pěvce Záboje z rukopisu Královédvorského; Josef Leopold Zvonař (1824 až 1865) byl hudební theoretik a skladatel písní, sborů a klavírních skladeb; *»Česnekem páchnoucí redakce«* — Neruda míní nejspíše redakci politického listu *Der Tagesbote aus Böhmen* a jejího redaktora Davida Kuha. Viz str. 55; *hrozby šlesvik-holštýnské* — týká se kampaně o připojení Šlesvicka-Holštýnska k Prusku. Česká veřejnost sympatisovala s Dánskem, jemuž Šlesvicko a Holštýnsko původně patřilo. Viz Č. spol. I, 37; *reduta* — maškarní ples, zde společenská zábava; *buntovní vojsko* — byla společná armáda německého Bundu (spolku), t. j. mezinárodního svazku, který tvořily v l. 1815—1866 německé státy spolu s Rakouskem; *infámní* — hanebný, nectný; *z dopuštění Schmerlingovy vlády* — Anton Ritter von Schmerling (1805—1893), státní rakouský ministr známý svou centralisační a germanisační politikou; *klar und wohlgesetzt* (něm.) — jasný a dobře sestavený;
- 86: *Emanuel Züngel* (1840—1895), český spisovatel, překladatel mnohých divadelních her a operních textů (též autor libreta Smetanových *Dvou vdov*), spolupracovník a redaktor *Humoristických listů*. Byl zejména obratným pisatelem příležitostných vážných i humorných deklamací, proslovů, kupletů a oslavných básní; *Thalia* — v řeckém bájesloví Musa dramatického umění, přeneseně dramatická poesie; *Gustav Freytag* (1816—1895), něm. dramatik; oblíbena byla jeho veselohra *Žurnalisté* z r. 1854; viz str. 157 a Č. div. II, 58;
- 87: *kothurn* — obuv s vysokým podpatkem, užívaná starověkými herci pro zvýšení postavy; zde v přeneseném smyslu tragédie, tragický sloh; *Deborah* — viz str. 53—54; *a kdyby sebevíce vrchních ... režisérů obdrželo* — týká se Pavla Švandy; viz str. 141; *Orfeus v podsvětí* — opereta od J. J. Offenbacha; viz Č. div. II, 399 a zde str. 157, 167, 174, 237, 332; *Styx* — postava komického starce z Offenbachovy operety *Orfeus v podsvětí*;
- 88: *Raimund* — Ferdinand R. (1790—1836), vídeňský herec, autor kouzelných her a báchorek. Romantická veselohra *Krakonoš a nevlídník* (*Der Alpenkönig und der Menschenfeind*), pře-

ložená Václavem Filípkem, byla po prvé hrána ve Stavovském divadle 9. dubna 1837;

- 89: *cum annexis* (lat.) — doplň: rebus; doslova s připojenými věcmi, zde se vším všudy; *P. Javůrek* — pseudonym Elišky Peškové; *Sheridan* — Richard Sh. (1751—1816), anglický politik a dramatik, autor mravoličných komedií; *hlavní ... úlohu v Hadrníku* — v dramate Felixe Pyata hrála Malá Marii Didierovou, schovanku hadrníka Jeana. Viz str. 17 a Č. div. II, 436; *Fenella* — mimická role v Auberově opeře *Němá z Portici*;
- 90: *Eigensinn* — viz str. 17; *J. Skr.* — Eliška Pešková;
- 91: *pan Sák* — František S., basista, původně člen německého divadla pražského. V r. 1862 přešel k divadlu českému a působil zde jako herec i zpěvák, později též jako operní režisér; *proverb* — krátká hra; *Kaván* — František K. (1818 až 1896), hudební skladatel; *Křížkovský* — Pavel K. (1820 až 1885), skladatel četných sborů, komponovaných zejména na texty lidových písní; *Pivoda* — František P. (1824—1898), hudební skladatel a pedagog, odpůrce Smetanův; *Tovačovský* — Arnošt Förchtgott-T. (1825—1874), český zpěvák a skladatel, autor kdysi oblíbených písní *Přijde jaro, přijde a Husitská*; *Conradi* — August C. (1821—1873), něm. hudební skladatel, autor opery *Rübezahl* (Krakonoš) a j.; *lokalisovati* (z lat.) — umístiti do domácího prostředí; *kobold* — skřítek, šotek; *subretka* — viz str. 60; *Pan Kysela* — viz str. 85; *trieblerovské reminiscence* — Triebler byl pověstný komik berlínský; *Doktor Žvanil* — fraška zpracovaná podle něm. hry Davida Kalische (1820—1872) J. K. Zbraslavským. Viz Č. div. II, 181, 312;
- 92: *boucharon* — původně hřmotivý předmět, puška, dělo; přeneseně člověk, jenž nadělá mnoho hluku; též ve smyslu politické přezdívky křikloun, demagog. Tak v Riegrově článku *Boucharóni*, uveřejněném v *Národě* 15. ledna 1865 a namířeném proti mladočechům. Naproti tomu nazývá Neruda konservativní staročechy věhlašáky; viz Č. spol. I, str. 296; *in figura* (lat.) — ve skutečné podobě; *pretense* (z lat.) — nárok; *Der Rechnungsrat und seine Töchter* — Účetní rada a jeho dcery, veselohra od něm. dramatika Leopolda Feldmanna (1802—1882), viz Č. div. II, 161, 318;
- 93: *Wehl* — Theodor W. (1821—1890), něm. veseloherní autor zde uvedené hry *Ein Bräutigam, der seine Braut verheiratet*; *Komandant na útěku* — viz str. 17; *tanečník Donati...* učitel pověstného *Donata* — Španěl Manuel Donati byl učitelem jednonohého španělského tanečníka Juliana Donata,

- který v Praze vystupoval v srpnu a v září 1864. Viz Č. div. II, 410;
- 94: *Pokuta muže* — fraška od L. Grangéa a L. Thibousta, viz str. 61; *divadlo městské* — Neruda někdy nazývá divadlo Prozatímní divadlem městským a divadlo Novoměstské divadlem zábranským; *Wirsing* — Rudolf W., v této době ředitel německého divadla; *František Thomé* — v této době ředitel divadla českého; viz str. 13; *via Strassbourg* — přes Strassbourg; *Milenka na střeše* — opereta od J. Nessla, hudba od Conradiho. Po prvé v Prozatímním divadle 3. dubna 1866;
- 95: *kvartetový refrén* — refrén zpívá čtvero zpěv hlasů, kdežto sloky jsou sólové; *Ona chce něco zvláštního* — viz str. 178; *Holteiova úprava Shakespearovy Komédie plné omylů ...* — upravovatelem byl německý herec, režisér, divadelní ředitel a dramatik Karl Holtei (1797—1880);
- 96: *Magelona* — tragedie od J. J. Kolára z r. 1852 s látkou z doby Rudolfa II. Viz str. 164 a Č. div. II, 347;
- 97: *akcesit* — cena udělovaná při soutěži; zde se týká cen založených Ferdinandem Náprstkem; *Molenda* — Václav M., narozený 1840 v Písku, policejní úředník, byl též literárně činný; *sujet* — zde děj (jako v sovětské literární vědě);
- 98: *Schmid* — Hermann Theodor von S. (1815—1880), něm. romanopisec a dramatik, divadelní ředitel a profesor německé literatury na konservatoři v Mnichově, autor historických kusů a prostonárodních her. Jeho málo hraná tragedie Bratislav (Břetislav Bezejmenný) byla vydána v Lipsku r. 1853;
- 100: *Spanilá Savojska* aneb Mateřské požehnání — podle franc. předlohy upravil J. K. Tyl; po prvé ve Stavovském divadle 11. října 1846;
- 101: *Promluveno v těchto listech s jiné strany* — premiéra veselohry Fr. V. Jeřábka Cesty veřejného mínění byla 14. března 1866. Národní listy přinesly referát od Ferdinanda Schulze 16 a 17. března; *z osobních příčin* — od počátku literární činnosti byli Neruda a F. V. Jeřábek názorů tak rozdílných, že se mezi nimi vytvořilo trvalé napětí; *Benedix* — viz str. 17; *v první jeho veselohře* — Neruda míní divadelní hru F. V. Jeřábka, nazvanou Veselohra a dávanou po prvé ve Stavovském divadle 12. ledna 1862; viz Č. div. II, 467;
- 102: *exekutivní* (z lat.) — výkonný; *Čertova bařina* (La mère au diable) — hra podle povídky Georges Sandové; viz Č. div. II, 500;
- 103: *ciselování* — vypracování do jemností;
- 104: *féerie* — výpravná divadelní hra s balety a s častými pro-

- měnami; *Kouzelná nožka* — jest velká fantastická hra od francouzských autorů Cogniarda a Crémieuxe. Po prvé v Novoměstském divadle 17. července 1864; viz Č. div. II, str. 377, 382, 390; *Oslí kůže* — čtyřaktová výpravná hra se zpěvy a tanci s hudbou od Adolfa Müllera;
- 105: *Roderigo a Isabella* — viz str. 17, 30 a Č. div. II, 397; *Chudí hračkáři* — franc. činohra Mellesvillova, po prvé ve Stavovském divadle 10. dubna 1859; *utrakvistický* — zde dvoj-jazyčný;
- 107: *Roger* — Gustave Hippolyte R. (1815—1879), významný franc. tenorista. Zpíval v Prozatímním divadle v Boieldieuově opeře Jan z Paříže (Jean de Paris). Do franc. textu zpěvohry vkládal česká slova; *Brisebarre* — Eduard B. (1817 až 1871), franc. dramatik, autor a spoluautor řady divadelních her;
- 108: *maison dorée* (fr.) — zde vybraný pařížský restaurant; *tautologie* (řec.) — vyjadřování myšlenky slovy týmiž nebo podobnými; *Milenka na střeše* — viz str. 94; *Terenc* — Publius Terentius Afer (asi 190—159), římský skladatel veseloher s látkami řeckými; *Plautus* — Titus Maccius P. (254 až 184), největší římský básník komedií. Čerpali z něho na př. Shakespeare v Komedii plné omylů, Molière v Lakomci a j.; *dramaturgie* (z řec.) — zde ve smyslu původním spisování dramát, dramatická tvorba;
- 109: *Menandros* (342—291), slavný řecký básník dramatický. Byl napodoben zejména Terentiem a Plautem; *Einsiedel* — Friedrich E. (1750—1828), něm. spisovatel. Ve funkci výmarského hofmistra byl obratným pořadatelem divadelních zábav doby Goethovy a upravovatelem veseloher Terentiových; *faktotum* — člověk, jehož lze ke všemu užití, pravá ruka, důležitý pomocník; *Hrabě Essex* — Graf Essex, do češ. přel. Fr. Vinkler. Ve svém dramatě Laube zachytil zajímavou postavu Roberta Devereux z Essexu (1567—1601), známého válečníka a oblíbence královny Alžběty. Essex se pokusil ve spojení se skotským králem Jakubem II. o vzpouřu, byl však zatčen a v 31 letech popraven. Viz str. 256 a Č. div. II, 550—552;
- 111: *noremní den* — církevní svátek, ve který bylo zapovězeno pořádati veřejné zábavy; toho dne nebyla konána ani divadelní představení. Byly to mezi jinými také velikonoce; r. 1866 připadla velikonoční neděle (hod Boží) na 20. května;
- 112: *Klicperův syn* — beletrista Ivan Klicpera (1846—1881); »*Marengo*« — scénické předvedení bitvy u Marenga v severní Itálii r. 1800, v níž zvítězil Napoleon I. nad Rakouskem;

- Sbory ... řízeny ... p. Kolárem* — režii měl František Kolár;
- 113: *profesor Vogl* — František V. (1821—1891), český hudební skladatel a profesor sborového zpěvu na pražské konservatoři; *list náš podá o skladbách těch* — referát o hudební části představení Soběslava byl uveřejněn v Národních listech 24. května 1866; psal jej pravděpodobně hudební referent Národních listů Ludevít Procházka;
- 114: *Narcis* — úspěšné pětiaktové drama něm. spisovatele Alberta Emila Brachvogela; viz str. 17, 219 a Č. div. II, 487; *faceta* — původně broušená plocha drahokamu; *Doktora Fausta domácí čepička* čili Hospoda v lese (Dr Faustus' Hauskappchen oder die Herberge im Walde) — fraška se zpěvy od něm. dramatika Friedricha Hoppa. Viz str. 17 a Č. div. II, 455;
- 115: *alias* — jinak; *Turgeněv* — Ivan Sergějevič T. (1818—1883), ruský realistický romanopisec; pokusil se též o tvorbu dramatickou. Venkovanka (v orig. Provincialka) je z r. 1851;
- 117: *veselohra charakterní* — předvádí osoby, které jsou komické samy sebou, svým vzhledem a povahou, bez ohledu na děj; *veselohra situační* — předvádí komické situace, do nichž přicházejí i osoby vážné;
- 118: *spekulativní* — vypočítavý;
- 119: *slečna Kubíčková* — Anna K. (1845—1906), česká herečka, žačka E. Peškové, členka divadelních společností Zöllnerovy a Kramuelovy, od r. 1863 Prozatímního divadla v Praze. Provдалa se za herce Josefa Frankovského;
- 121: *Slečna Ledererova ... propuštěna od divadla* — herečka a zpěvačka Terezie Ledererová (1844—1914), angažovaná k divadlu Prozatímnímu v r. 1862, později provdaná za herce Jakuba Seiferta. Podle Nerudova referátu z 8. srpna 1866 T. Ledererová od divadla propuštěna nebyla; *nonchalance* — viz str. 74; *Börne* — Ludwig B. (1786—1837), novinář Mladého Německa, kritik německé společnosti;
- 122: *flota* — z něm. die Flotte, loďstvo; *ut supra* (lat.) — jak je nahoře (svrchu) řečeno;
- 123: *jak to bylo na panu Herbstovi ošklivé* — Eduard Herbst (1820—1892), rakouský ministr spravedlnosti, urputný nepřítel českého národa, profesor trestního práva, od r. 1861 poslanec zemského sněmu v Praze. 1. října 1866 nazval ve sněmovně »luzou« české občanstvo vyčkávající v počtu as 2000 rozhodnutí sněmu o zrovnoprávnění české university pražské s německou;
- 124: *časové relutum* — zde dočasný zákaz vystupovati na jevišti;

v redakci *Tagesbote* — viz str. 55, 85; v redakci *Morgenpostu* — Prager Morgenpost, deník vycházející v l. 1858—1864 za redakce Heinricha Schindlera, později Jana Ohérala; *Pan Kysela* — viz str. 85; *Roger* — viz str. 107; *Pan Sák* — viz str. 91; *Bartolo, Almaviva* — postavy z Beaumarchaisovy hry a Rossiniho opery *Lazebník sevillský*; ... že *krade stříbro* — týká se rozvětveného, 20 let prováděného zpronevěrování stříbra z příbramských dolů, které bylo právě v této době odhaleno; *měšťanosta saardamský* — komická postava purkmistra van Betta z Lortzingovy opery *Car a tesař*; *Kieslův proces ... prorok Nael* — narážka na vyděračský proces, v němž obžalovaným byl kromě jiných Josef Kiesl, inspektor statků hrabat Kolowrata a Lützowa, jako oběť MUDr Františka Horsta, který používal podvodně spiritismu a pomocí příkazů, dávaných domnělým archandělem Naelem prostřednictvím medií, vylákal na inspektoru Kieslovi celý jeho majetek i další veliké peněžité částky, které Kiesl zpronevěřoval. (Národní listy 4.—15. května 1866: *Magnetisér v Praze*);

- 125: *slečna Kubíčková* — viz str. 119; *Sirotek lowoodský* — viz str. 17, 30;
- 127: »*kvůli udalostem válečným*« ... *divadlo zavřeno jest* — za pruské okupace zastavil ředitel František Thomé činnost českého divadla a oznámil hercům, že je propouští k 1. červenci 1866; *aby splynulo české divadlo s divadlem německým ... , k čemuž se již nyní pracuje s jisté strany* — výrok je namířen proti Thomému a proti intendantu českého divadla F. L. Riegrovi;
- 128: *Památný postrach dne 1. července* — 1. července 1866 rozšířily se v Praze pověsti, že Prusové záhy vtrhnou do Prahy. Již předtím se nejvyšší státní a zemské úřady přestěhovaly z Prahy do Plzně a nyní i mnozí občané kvapně opouštěli Prahu; *efemerka* — věc krátce trvajících, umělecké dílo nevalné ceny;
- 129: *Divadlo zavřeli, členům jeho dali ...* — zemský výbor povolil částku 1200 zl. k podpoře členů českého divadla, jimž po zavření divadla v r. 1866 nebyly vyplaceny gáže; *Jedni hledí udržet se pohromadě, aranžující koncerty ...* — po uzavření českého divadla v r. 1866 uspořádali členové orchestru čes. div. několik koncertů na Střeleckém ostrově, na Žofíně a ve Stromovce za řízení kapelníka Karla Šebora;
- 130: *jedná se ... prý o úmluvu s ředitelem německého divadla pražského* — ředitele něm. div. Wirsinga navštívila v polovině července 1866 deputace českých herců (Sák, Kysela a

- Šimanovský) se žádostí, aby se ujal vedení čes. divadla. Neruda nesouhlasil s tímto počinem. O tom podrobně v Národních listech 17. července 1866; *přivést ad absurdum* (z lat.) — přivést až k nesmyslnosti, pošetilosti;
- 131: *suspendovati* — zde na čas propustiti;
- 132: *opalisování* — hraní duhovými barvami jako opál;
- 134: *Hry paní Meliš-Körschnerové* — Antonie Melišová-Körschnerová (1833—1894) psala básně, povídky a divadelní hry; byla chotí Emanuela Meliše, zakladatele i redaktora prvního českého hudebního listu Dalibora. Časopis Lada, který Melišová vydávala a redigovala od 8. dubna 1861, zanikl pro nedostatek odběratelů 16. března 1866; *fait accompli* (fr.) — hotová věc, daný stav;
- 135: *trichin* — cizopasní červi vyskytující se nejčastěji v mase vepřů; přenesou-li se na člověka, způsobují u něho těžká i smrtelná střevní onemocnění;
- 136: *Kolárovou Žižkovou smrtí zahájeno jest* — za pruské okupace, v červenci 1866, uzavřel ředitel Thomé Prozatímní divadlo a propustil herce. Opuštěnému ensemblu postavili se v čelo herci Chramosta a Šimanovský a vymohli povolení konati divadelní představení na svůj vrub v Novoměstském divadle. Tehdy byla provedena dramata do té doby censurou zakázaná: Kolárova tragedie Žižkova smrt (9. srpna) a Tylův Jan Hus (12. srpna). Kromě těchto dvou bylo uspořádáno ještě šestnáct činoherních a operních představení; *Král Rudolf* — k provozování tragedie Vítězslava Háška, ohlášenému na 19. a 24. srpen, nedošlo. Bylo by bývalo demonstrací proti pruským okupantům a proti vídeňské vládě císařské, neboť tragedie jedná o českém králi; *in genere* (lat.) — povšechně, vůbec;
- 137: *hry žánru rytířského* — viz str. 263; *komparsní* — komparsy jsou divadelní výpomocné síly, statisté, představitelé němých úloh; *Zpěvné sbory* — hudbu k Žižkově smrti komponoval Frant. Škroup; *Krásné Gruzinky* — komická opera od J. J. Offenbacha. Do češ. přel. Bedřich Peška. Po prvé v Prozatímním divadle 4. února 1866;
- 139: *interregnum* (lat.) — mezivládí;
- 140: *hlas Kassandřin* — neblahý, zlověstný hlas; *Kassandra* — řecká mythická věstkyně neštěstí;
- 141: *vrchní režisér neměl času pro Prahu* — byl to Pavel Švanda ze Semčic, který měl pronajato městské divadlo v Plzni;
- 144: *zadřimnul si bonus Homerus* — vztahuje se k lat. přísloví: *Etiam bonus Homerus aliquando dormitat*, česky: I dobrý Homér si někdy zdřímne. Srv. české přísloví: I mistr tesař

- se utne; *Le roi est mort* (fr.) — doplň vive le roi; král je mrtev — ať žije král! Těmito slovy bývala oficiálně ohlašována ve Francii smrt krále a současně pozdraven jeho nástupce; *Valdštýnův tábor* — jednoaktová dramatická báseň od Friedricha Schillera, první část trilogie o Valdštýnovi, která bývala hrána též samostatně; viz str. 152 a Č. div. II, 495, 511; *Rozpustilí kluci* — fraška od Johanna Nestroye; viz Č. div. II, 515, 517; *Povídky královny navarrské* (*Les contes de la reine de Navarre*) — pětiaktová veselohra od E. Scriba a E. Legouvé. Viz Č. div. II, 29, 259;
- 146: *paní Körschnerová* — viz str. 134; *Boucharon* — viz str. 92; *situační fraška* — viz str. 31;
- 147: *nové ředitelstvo* — představoval je výbor divadelního družstva složený z Fr. Pštrossa, J. S. Skrejšovského, Julia Grégara, Antonína Čížka. Ředitelské funkce se ujal místopředseda družstva J. S. Skrejšovský;
- 148: *slečna Kubičková a ... pan Frankovský divadlu našemu ...* — odešli ke společnosti Švandově; viz str. 119; *jistý pán* — Ferdinand Šamberk (hrál roli barona šlechty z Vitoraz); *omen* (lat.) — osudné znamení, neštěstí;
- 149: *id est* (lat.) — to jest; *sekretář divadelní* — Josef Sklenář, manžel Otilie Malé;
- 150: *Solný* (Salzdirector) — veselohra od něm. dramatika Gustava Heinricha Putlitze (1821—1889); viz Č. div. II, 44, 175, 578; *renitent* (z lat.) — odbojník; *Vecko* — viz str. 19;
- 152: *Kolárovým přistoupením* — J. J. Kolár odešel r. 1864 za ředitelství J. Liegerta z českého divadla. Vrátil se po dvou letech r. 1866 jako vrchní režisér, když správa divadla přešla do rukou divadelního družstva;
- 153: *pronunciace* (z lat.) — výslovnost; *reussovati* (z fr.) — míti úspěch;
- 154: *náhledy o nenahraditelnosti* — týká se F. Šamberka (viz str. 149, 150); *pan Pulda* — Antonín P. (1840—1894), k Prozatímnímu divadlu přišel s nevelkou praxí bývalého divadelního ochotníka smíchovského. Pro své značné theoretické vědomosti se později uplatnil jako režisér;
- 155: *Sardouovi Nos bons villageois* — viz str. 50, 189; *Hamlet* — viz Č. div. II, 52, 83, 151, 325, 506; *Vicomte z Letorièru* — veselohra od J. Bayarda a K. Bluma; viz str. 17 a Č. div. II, 89;
- 156: *slečna Čermáková* — viz str. 43;
- 157: *Styx* — viz str. 87; *Žurnalisté* — čtyřaktová veselohra z r. 1853 od Gustava Freytaga; viz str. 86 a Č. div. II, 58—61;
- 158: *Montjoye* — viz str. 41, 313; *konkluse* — důsledek; *Růžena*

- a Růženka* — veselohra od Charlotty Birchpfeifferové; viz Č. div. II, 56, 125, 263;
- 159: *p. Bittner* — Jiří B. (1846—1903), před vystoupením v Prozatímním divadle byl členem kočujících společností Krauelovy a Čížkovy; *výrok Ben Akibův* — Všecko tu již bylo (něm.: Alles schon dagewesen), tak odpovídá na vše v rozmanitých obměnách rabbi Ben Akiba ve hře Uriel Acosta z r. 1847 od Karla Gutzkova. Ben Akiba byl učený rabbi, který žil koncem prvního a začátkem druhého stol. n. l. Časem se stal legendární postavou; *Bharata* — podle tradice zakladatel indického dramatu a spisovatel rozsáhlého theoretického díla o divadelním umění Gandharvaveda; *Kálidás* — indický básník žijící v 6. st. n. l., autor slavných dramát Málaviká a Agnimitras, Sakuntálá, Urvší (Urvaší);
- 160: *Aristodémos* — tragéd athénský; žil ve 4. stol. př. n. l. Účastnil se také politického života jako přívrženec strany macedonské; *Neoptolemos* — týká se pravděpodobně proslulého řečníka Neoptolema, báječného hrdiny trojského; *Talma* — François Joseph T. (1763—1826), vynikající francouzský herec z doby Napoleona I.; *Samojlov* — jméno herecké rodiny ruské, z níž vynikli Vasilij Michajlovič Samojlov (1782 až 1839), přední člen carské opery, a jeho syn herec Vasilij Vasiljevič Samojlov (1813—1887);
- 161: *Roscius* — Quintus Roscius Gallus (134—61), znamenitý herec římský, jehož jméno se stalo příslovečným pro označení mistra. Pro své procítěné výkony byl oslavován svými nejlepšími vrstevníky, jmenovitě Ciceronem; *O herci potlesk ... kulisními ... prostředky ... vynucujícím ... Hamlet praví* — Neruda má na mysli 2. výjev II. jednání Shakespearovy tragédie Hamlet. Hamlet rozmlouvá s dvořany Rosenkrancem a Guildensternem o příchodu herců na královský dvůr. Rosenkranc kritizuje výkony chlapců vokalistů na Dětském divadle protežovaném králem. Dostává se jim »přeukrutného potlesku« (překlad J. J. Kolára z r. 1855), zatím co výkony herců z povolání nejsou oceňovány; *Menandros* — viz str. 109; *Aristotelovo pravidlo o jednotě* — Aristoteles požadoval pro drama jednotu místa, času a děje;
- 162: *Akiba* — viz str. 159; *od pohostinské hry ... paní Fišrové nedávané* — Veselé ženy windsorské byly hrány naposled 17. října 1861;
- 163: *Revisor* — veselohra z r. 1835 od Nikolaje Vasiljeviče Gogola; viz Č. div. II, 586—590; *Doktor Robin* — veselohra od franc. dramatika Julia Premarya s námětem ze života

- slavného anglického herce Davida Garricka (1717—1779). Pro českou scénu upravil J. Počátecký; viz Č. div. II, 73, 75, 265;
- 164: *Útěk do Afriky* — podle něm. předlohy napsal Louis Angely (1787—1835); viz Č. div. II, 319;
- 165: *brevi manu* (lat.) — krátce, bez dlouhých okolků;
- 166: *Lembert* — Wenzel L. (1780 — asi 1838), něm. dramatik a herec pražského původu; napsal množství bujných lidových veseloher a frašek, upravených též podle francouzských vzorů a předloh. Jeho fraška *Ženských se štítí* (přel. Kl. Püner) se hrála po prvé v divadle v Růžové ulici 8. června 1843;
- 167: *u p. Chramosty ondy v Roderigo a Isabella* — drama Korzeniowského bylo dáváno v Prozatímním divadle v překladu F. Fischera 6. listopadu 1866. Josef Chramosta hrál šlechtice Don Pedra d'Ayamonte; *Čeněk Pilulka* — pseudonym Emanuela Züngla;
- 168: *Anna plačící a Anna smějící se* — napsal franc. autor veseloher Eugène Labiche (1815—1891); viz Č. div. II, 169;
- 169: *Koriolán* — římská tragedie Shakespearova z r. 1610; viz Č. div. II, 209, 290; *Král Lear* — pětiaktová Shakespearova tragedie z r. 1604. Přel. Ladislav Čelakovský; po prvé ve Stavovském divadle 5. ledna 1856; viz Č. div. II, 182;
- 170: *virtuosita receptionní* — virtuosita ve vnímání; *ossianská postava* — Ossian je báječný pěvec starých Keltů skotských, vymyšlený skotským básníkem Jamesem Macphersonem (1737—1796), autorem proslulých literárních padělků, t. zv. Zpěvů Ossianových; *karton Cornelia* — Peter Cornelius (1783—1867), něm. malíř, autor velkých kartin, které jako freskové cykly zdobí monumentální stavby německé;
- 171: *Při klavíru* — viz str. 58; *blueta* (z fr.) — dramatická drobotina; *Sňatek z násilí* (Le mariage forcé) — jednoaktová veselohra Molièrova z r. 1664; přel. V. Pražský. Po prvé ve Stavovském divadle 13. ledna 1861;
- 172: *Johana D'Arc* — (fr. Jeanne D'Arc) historická tragedie od Viléma Gablera (1821—1897). Nápěvy k písním složil Leopold Zvonař podle národních písní francouzských. V Uměl. besedě bylo předčítáno v lednu 1865 I. a II. jednání, v Pospíšilově D. b. vyšla ve sv. 61; *estimační* (z fr.) — ocenění vyplývající z úcty k autorovi; Gabler byl uctíván jako politik z r. 1848;
- 173: *antipod* — protichůdce;
- 174: *Brioschi* — Carlo B. (1826—1895), ital. malíř, dekoratér vídeňského Dvorního divadla; *Herold* — viz str. 76; *Đáblův*

- cop* — Des Teufels Zopf z r. 1852, od vídeňského dramatika Karla Juina; po prvé bylo provedeno ve Stavovském divadle 6. ledna 1859; *Maison neuve* (fr.) — znamená přijetí nového služebnictva, všeobecná výpověď; *Nos bon villageois* — Bodří venkované, viz str. 50, 189; *Hloupá a učená* — veselohra od něm. spisovatele Johanna Plötze (1786—1856), viz Č. div. II, 265; *Den po svatbě* — Benedixova veselohra První den po svatbě; přel. Fr. Venkryl; viz str. 17;
- 175: *obor tenora buffa* — viz str. 18;
- 176: *německý Wichsler* — zde švihák; *famulus* — viz str. 46; *Eliška Přemyslovna svrhla Šachy a restituovala* ... — premiéra nezdařilé Vlčkovy veselohry Šachy byla v Prozatímním divadle 9. května 1864. Viz Č. div. II, 321. Tragedie Eliška Přemyslovna získala v soutěži 1. cenu Náprstkovu;
- 177: *martyrologium* (lat.) — mučednictví;
- 178: *poslední předvedení Solného* — v Prozatímním divadle 2. října 1866, viz str. 150; *abusus* (lat.) — zlořád, zneužití; *Je živ? Zaplať pánbůh!* — franc. veselohra od Rocheforta a Verona. Přel. J. Zelenka. Po prvé v Prozatímním divadle 20. prosince 1866; *Po půlnoci* — napsali J. Lockroy a Anicet-Bourgeois, viz str. 17; *Chce něco zvláštního* — franc. veselohra, po prvé v Prozatímním divadle 20. října 1866; viz Č. div. II, 467;
- 179: *Je hluchý* — veselohra od Th. Danise. Přel. J. V. Lomnický. Po prvé v Prozatímním divadle 22. září 1863; *Vražda na Uhelném trhu* (Der Mord in der Kohlmessergasse) — napsala r. 1860 Marie Gordon pod pseudonymem Alexander Bergen (viz str. 59), do češtiny přel. J. K. Zbraslavský; *Damoklův meč* (Das Schwert des Damokles) — dramatický žert od Gustava Putlitze; přel. G. B. Miškovský;
- 180: *Poslední orebita* — historická povídka (bez milostného příběhu) z r. 1832 od Jana Erazima Vocela (1802—1871). Děj je vzat z bojů Uhrů proti Turkům v 15. st.; *Vychovatel v čepci* — něm. divadelní hra od Karla Aug. Görnera; viz str. 17;
- 181: *Davison* — viz str. 44; *Auerbachův sklep* — viz str. 46; *Manžel v bavlnce* — dramatický žert od francouzského dramatika, herce Lamberta Thibousta (1827—1867), přel. Jar. Počátecký; *amazonka* — bojovná žena, mužatka;
- 182: *Ženský pláč* — veselohra od Karla Aug. Görnera, přel. J. Novotný; viz Č. div. II, 42, 128, 511; *Nos bons villageois* — viz str. 189; *entreakt* (z fr.) — meziaktí, název hudební vložky, zpěvu, baletu, pantominy, jež vyplňuje meziaktí, t. j. dobu (přestávku) mezi jednotlivými jednáními;

- 183: *úloha Shylocka* — viz o tom podrobně Č. div. II, 294; *Lessing* — Gotthold Ephraim L. (1729—1781), něm. básník, dramatik a zakladatel moderní kritiky. Proti antisemitismu bojoval hlavně dramatem *Nathan der Weise* (Nathan Moudrý); *Iffland* — August Wilhelm I. (1759—1814), něm. herec a dramatik, představitel měšťanského dramatu, ředitel berlínského divadla v době klasiků; *kaustický* — kousavý, jizlivý;
- 184: *záhy zemřelý Sekyra* — komik Josef S. zemřel 2. února 1864; viz Č. div. II, 219, 222; *reflexivně* — uvážlivě; *reflexe* — úvaha, přemítání; *Stankovský* — Josef Jiří S. (1844 až 1879), dramatik, romanopisec a divadelní kronikář, autor divadelního románu *Vlastencové z Boudy* a *Divadelního slovníku*. Jeho chotí byla dcera Elišky Peškové a Pavla Švandy ze Semčic;
- 186: *obslovní* — každé druhé slovo;
- 187: *Zwei Mann von Hess* — dva muži patřící k vojenskému útvaru rakouského vojevůdce Heinricha Hesse (1788—1870); hru napsal typický vídeňský literát Anton Langer (1824 až 1879); *Osmnáctá chasa* — tak byl nazýván za války prusko-rakouské v r. 1866 XVIII. prapor myslivců, z Prahy doplňovaný; *u Podolí* — bitva u Podolí byla 26. června 1866; *povrchnost langer-bergovská* — vztahuje se na německé autory frašek nevalné ceny, psaných většinou pro předměstská divadla vídeňská; na žurnalistu Antona Langer a O. F. Berga (vl. jm. Ebersberg, 1833—1866); *anti-hamerníkovská zvláštnost* — profesor MUDr. Josef Hamerník (1810—1887) nevěřil v účinnost ochranného očkování proti neštovicím;
- 188: *nevypolérovaná* — nedostatečně nacvičená;
- 189: *retuš* — viz str. 38; *pan Pulda* — viz str. 154; *kdy snad již více místa bude pro udalosti nepolitické* — rozpuštění českého sněmu a vypsání nových voleb plní v této době noviny; *udáním dávného dátum* — v Paříži provozována veselohra *Nos bons villageois* 3. října 1866; *Kramuele* — Josef Emil K. (1826—1884), herec a div. ředitel. Hrál původně v čes. i něm. představeních ve Stavovském divadle v Praze a později u různých kočujících div. společností. R. 1863 získal koncesi pro vlastní společnost, s níž působil zejm. v Čes. Budějovicích. R. 1868 zřídil si letní divadlo v zahradní restauraci Kravíně na Vinohradech;
- 190: *povaha ta, Sardouem pikantnosti přímo obětovaná* — Šimánovský hrál v *Bodrych venkovanech* úlohu Jindřicha Morrissona;

- 192: *tři figury* — Flaupina hrál Josef Chramosta, Grinchua Jindřich Mošna, Tetilarda Jan Kaška;
- 195: *Královec* — nyní Kaliningrad v SSSR; *Dessoir* — Ludvík D. (1809—1874), vynikající německý herec, představitel postav Shakespearových, který r. 1837 též vystupoval v Praze; *Lewinsky* — Josef L. (1835—1907), něm. herec, působil posléze ve Dvorním divadle vídeňském, kde se uplatnil také jako režisér;
- 196: *hra melodramatická* — hra doprovázená hudbou; Neruda zde však nepochybně myslí na sólový recitativ nebo pantomimický akt, který by byl podbarven hudbou;
- 197: *Shakespearův známý »český nesmysl«* — ve hře Pohádka zimního večera, vzniklé kolem r. 1610, mluví Shakespeare o Čechách jako o zemi ležící u moře. Vystupuje zde český král Polixenes a český králevic Florizel; *Flotow* — Friedrich von F. (1812—1883), něm. hudební skladatel, zvláště operní. Pronikl do ciziny operami Alessandro Stradella (1844) a Martha (1847); *komposice Mendelssohnova* — viz str. 80; *Enšpihl* — fraška od Johanna Nestroye, přel. J. K. Tyl; viz Č. div. II, 224, 549; *Dalibor Čermák* — viz str. 41; *radomontáda* (fr. rodomontade) — chvástání; vzniklo podle pyšného pohanského hrdiny Rodomonta z eposu Zuřivý Roland (Orlando furioso) od Ludovica Ariosta (1474—1533); *portretující přídávky* — Šamberk zpravidla extemporováním napodobil známé osoby;
- 198: *tant de bruit* — viz str. 82; *asekurace* — pojištění;
- 199: *imprimatur* (lat.) — doslovně: nechť se tiskne, povolení k tisku; *wird gestattet* — povoluje se; *Hej Slované* — karlínský okresní úřad zapověděl zpívati tamějším divadelním ochotníkům při provozování dramatického žertu od J. J. Stankovského tuto píseň na jevišti; *p. Duffek* — Mikuláš Duffek, narozený r. 1833 v Praze, zemřel r. 1892 v Gorici. Po absolvování práv vstoupil k policii a působil v l. 1860 až 1866 v tiskovém a spolkovém oddělení policejního ředitelství pražského. Pod pseudonymem Julius Rosen psal obratně sestavené, na laciný úspěch vypočítané divadelní kusy. Tento německý spisovatel redigoval též od r. 1862 pražský německý beletristický časopis *Erinnerungen*; *vídenská Debatta* — časopis *Die Debatte*, známý literární a divadelní rubrikou;
- 200: *Petrburské vědomosti* — Sankt-Petěrburgskije vědomosti, starý ruský časopis; vycházel od r. 1702 jako vládní orgán, od r. 1728 se stal listem petrohradské Akademie nauk, od r. 1875 časopisem ministerstva osvěty. Zanikl za revoluce

- r. 1917; *Translajtanie* — Zalitavsko, uherské země v bývalém Rakousku-Uhersku, ležící východně za řekou Litavou; z řad dřívější policie státní — po válce prusko-rakouské byla ustavena v Praze obecní policie v náhradu za dosavadní státní pražskou policii, která Prahu s ostatními úřady r. 1866 opustila. (Viz str. 128.) Obec převzala velkou část zaměstnanců dřívější státní policie;
- 201: *Nalezenec* — veselohra od J. K. Tyla; viz Č. div. II, 281;
- 202: *Politika v lese* — veselohra od G. Putlitze; viz Č. div. II, 40, 402; *Stálé kalamity naší opery* — týká se pravděpodobně takřka současného onemocnění několika čelných členů opery (Lev, Jelínková, Rückaufová a j.); *Ďáblův podíl* — napsal E. Scribe; viz str. 17; *Zvoník notredamský* — romantická činohra podle románu Victora Huga Notre-Dame de Paris, zpracovala Charlotte Birchpfeifferová; přel. Václav Filípek; viz Č. div. II, 489; *Antonie Bollardova* — byla nejprve členkou ochotnického divadla smíchovského, později divadelní společnosti Kramuelovy; *Odpolední hry* — Zvoník notredamský se hrál jako nedělní odpolední představení (v 15.45 hod.) v Prozatímním divadle 24. března 1867;
- 204: *Adrienna Lecouvrierová* — drama od Eugèna Scriba a E. Legouvé; viz str. 305, 306; *Výtečníci* (La camaraderie) — pětiaktová veselohra od E. Scriba, přel. J. Zelenka;
- 205: *Pygmalion* — jinoch z řeckého bájesloví; zamiloval se do sochy dívky, kterou si sám vyhotovil ze slonové kosti. Vyprosil si pak na bohyni Afroditě její obživnutí; *Wenzig* — Josef W. (1807—1876), pedagog, spisovatel a dramatik, kulturní pracovník a organisátor, propagátor české literatury mezi Němci. Byl též jedním ze zakladatelů Umělecké besedy a jejím prvním předsedou v l. 1863—1869. Je autorem libret ke Smetanovým operám Dalibor a Libuše (přeložil do češtiny Ervín Špindler); *Děj veselohry ... odjinud znám* — Česká včela 1867, 2, str. 5: Nové veselohry české; *misogyn* (z řec.) — nepřítel žen; *zahrada Kanálská* — rozprostírala se na Vinohradech, v sousedství nynější Stalinovy třídy (založil ji koncem 18. stol. hrabě Josef Canal);
- 206: *Bertrand et Raton ou l'art de conspirer* — premiéra této hry byla v Paříži v divadle Comédie Française r. 1833. Je to první z politicko-historických komedií Scribových; *dr. J. P.* — dr. Jan Palacký (1830—1908), zeměpisec, národohospodář a politik, syn Františka Palackého. Přeložil několik francouzských veseloher;
- 207: *Proteus* — v řeckých bájích mořský stařec, který se dovedl proměňovati v různé podoby; *bonhomní šarže* — charak-

- terní role, představující postavu prostého, bodrého člověka; *Po představení sobotním zaznamenali jsme* — v sobotu 30. března 1867 dávána Wenzigova veselohra *Malíř co Pygmalion*, v níž hrála Eliška Pešková komornou Markytu; viz str. 205; *Po představení předočerejším* — týká se úterního představení 2. dubna 1867, o němž Neruda referuje v tomto článku;
- 210: *Sírka mezi jiskrami* — sólový žert od Edvarda Justa, provozovaný ve čtvrtek 4. dubna 1867. Viz Č. div. II, 99, 161; *Narcis* — viz str. 17, 113; *Jen mimochodem* — veselohra, podle franc. předlohy vzdělala Eliška Pešková. Viz Č. div. II, 495, 511; *Klobouk* — veselohra od Delfíny Girardinové, přel. Fr. Venkryl; *Poněvadž paní Pešková* — Eliška P. (1833 až 1895), česká herečka a spisovatelka, choť Pavla Švandy ze Semčic (1825—1891), dramaturga a vrchního režiséra Prozatímního divadla v l. 1863—66. Mezi E. Peškovou a vrchním režisérem J. J. Kolárem bylo napětí pro dřívější neshody Kolárovy se Švandou. Časté pohostinské hry Peškové u společnosti Švandovy na venkově a zřízení konkurenční arény Švandovy ve Pštrosce tyto téměř nepřátelské vztahy ještě více jitrily, až v r. 1870 byla E. Pešková ze svazku Prozatímního divadla propuštěna; *něco à la Vecko* — viz str. 19;
- 212: *Novoměstské divadlo* — stálo v letech 1859—1885 za Koňskou branou (odtud pojmenování divadlo zábranské). Hrálo se v něm česky i německy. Mělo ulehčit zejména v době letní provozu divadla Stavovského a divadla Prozatímního; *féerie* — viz str. 104;
- 213: *élév* (z franc.) — žák; *pan Budil* — Vendelín B. (1847—1928), vynikající český herec, v l. 1867—69 člen Prozatímního divadla. Později si vybudoval vlastní arénu v Plzni; v l. 1902 až 1912 byl ředitelem plzeňského divadla; *komparserie* — viz str. 137;
- 214: *Tarent* — město na jihoitalském pobřeží, založené v 8. stol. před n. l.; *dumaví pythagorejci* — žáci a pokračovatelé starověkého filosofa Pythagora (571—497), zakladatele pythagorejského sdružení, které bylo reakčním politickým činitelem v dějinách třídního boje řeckých měst Itálie; *intrikantní Orsinovci* — starý římský knížecí rod, jehož majetek vzrostl zejména ve 13. stol. diplomatickými i válečnými činy a výhodnými sňatky;
- 215: *smířit mány* — stíny zemřelých předků;
- 217: *Panu Šamberkovi ... přestal obor tragický svědčit* — F. Šamberk hrál Manuela;

- 218: *Jenom pět zlatých* — veselohra přeložená J. K. Zbraslavským; viz Č. div. II, 73; *Hentzova a Krausova* — první sólové tanečnice Prozatímního divadla. Marie Hentzova stala se později baletní mistryní a ředitelkou baletní školy zřízené r. 1868; *Nesnáze tanečního mistra* — franc. veselohra, přel. V. Římovský; *Nápady* — angl. veselohra od T. Egertona Wilkse, česky zpracoval J. R. Novotný, vyd. r. 1869;
- 219: *ballabile* — balet, jímž se zpravidla zpestřoval nebo doplňoval děj divadelní hry nebo opery; *grand ballabile* — velký ballabile; *Brachvogel zasáhl Narcisem ...* — Brachvogel líčí v Narcisu rozervaného, úpadkového aristokrata z doby francouzské revoluce; viz str. 114; *nivelace* — setření osobitého rázu;
- 220: *Choiseul* — ministerský předseda francouzský Étienne François Choiseul de Stainville (1719—1785), chránělec markýzy Pompadourové, milostnice krále Ludvíka XV.;
- 221: *provedení ... přišlo ... do ... mrtvé sezóny* — pravděpodobně přičiněním J. J. Kolára, který v té době řídil českou činohru a žárlil na Bozděchovy dramatické úspěchy. Hru z doby kotilionů prohlašoval za plagiát her francouzských a španělských; *podloubí tarmarkské* — původně tandlmarkské čili vetešnické, z něm. Tandelmarkt (vetešnictví, trh); bylo to tržiště umístěné proti koteům; *budky »kotce«* — řada krámků, které stávaly v Praze na Havelském trhu; *chán* — tatarský nebo mongolský vladař;
- 222: *kalif* — (arab. chalífa, t. j. nástupce) název mohamedánských vladařů; *z Prahy do sálu žofínského* — bazar ve prospěch stavby Národního divadla byl otevřen v neděli 12. května 1867 v sále budovy na Žofíně a trval do 19. května. Čistý výtěžek z prodeje věcí a ze vstupného činil 5870 zl. Bazar se měl konat o rok dříve. Pro válku rakousko-pruskou bylo otevření odloženo; *segment* — úsek; *mnichovská ... galerie »nejkrásnějších žen«* — obrazárna v národním museu v Mnichově; *heinovská lehkomyšlnost* — jde o něm. básnička Heinricha Heina (1797—1856);
- 223: *galanthomme* (fr.) — zdvořilý muž, zejména k ženám; *kasejovický petrolej* — v Kasejovicích, malém městě ležícím na západ od Blatné, vyskytl se ve strouze v dubnu r. 1867 petrolej. Kasejovičtí občané oslavili výskyt tohoto domnělého přírodního bohatství a zorganizovali hledání petrolejového ložiska. Věc objasnilo zjištění geologa profesora Jana Krejčího. Ve sklepě místního obchodníka vytekl totiž ze sudů petrolej, který zemí prosakoval do nedaleké strouhy; viz Nerudův feuilleton, Národní noviny 12. května 1867;

- 224: *en masse* (fr.) — hromadně, vcelku; *Apage, myšlenko!* (lat.) — Odstup ode mne, myšlenko! Vzato z bible. Kristus pravil k ďáblu: »Apage, satanas« — »Odejdi, satane« (Matoušovo evangelium 4, 10); *Wenzig* — viz str. 205;
- 225: *A. Suchovo-Kobylin* — Alexander Vasiljevič S.-K. (1817 až 1903), ruský dramatik, jehož komedie Svatba Krečinského (Svad'ba Krečinskago) patří dnes ke klasickým kusům světového repertoáru. Suchovo-Kobylin zde zpracoval známou tehdy moskevskou anekdotu o podvodníku, jenž získal u pokoutního bankéře velkou částku za falešný šperk;
- 227: *komedie Kean* — byla po prvé dávána v Paříži r. 1836. Hrdinou hry Alexandra Dumase staršího je slavný anglický herec Edmond Kean (1777—1833), jenž proslul zejména jako představitel postav Shakespearových. Narážka na bývalého paňácu týká se Keanových začátků u různých kočujících společností před r. 1814; *tournura* (z fr.) — způsoby, chování; *princ waleský* — titul následníka anglického trůnu;
- 228: *veto* (lat.) — zákaz, nesouhlas (doslovně zakazují);
- 229: *starší hrabě Fredro* — t. j. polský dramatik Alexander Fredro (viz zde str. 17), otec Fredra mladšího, Jana Alexandra (1829—1891), plodného dramatika polského, rovněž později do češtiny překládaného; *německý Schewa* — Sche-wa (hebr. žid), hrdina v Německu často hrané veselohry angl. dramatika Richarda Cumberlanda (1732—1811) *The Jew* (žid) z r. 1794; viz Č. div. II, 622;
- 231: *Fiesko* (Die Verschwörung des Fiesco zu Genua) — historické drama Schillerovo z r. 1782, přel. J. Sl. Haštalský. Viz Č. div. II, 469;
- 233: *suspendu* — doplň abonnement suspendu (fr.), hra mimo předplacení; *do omrzení zabředlý recitativ* — nářezka na dřívější malou repertoární pestrost a zbytečné opakování kusů, které málo dávaly herci i divákovi; *Chudoba cti netratí* (Bědnost' ně porok) — tato veselohra Ostrovského byla po prvé hrána r. 1854 v Moskvě;
- 234: *Emanuel Vávra* (1839—1891), čes. spisovatel a novinář Hlasu a Národních listů. Žurnalisticky působil pak v Rize, kde redigoval rusky psaný Rižskij věstník, posléze byl prof. gymnasia v Jerevanu, kde též zemřel. Byl pilný a úspěšný překladatel ze slovanských jazyků a z francouzštiny a uvedl do Čech řadu cizích dramatických děl, m. j. Fredrovy Panenské sliby, Ostrovského Bouři, Výnosné místo, Chudoba cti netratí, Sardouovu Vlast a Molièrova Nevlídníka (Misanthropa); *pan Kysela provedl ... úlohu* — hrál zvěrolékaře Bořivoje Parise;

- 235: *pan a paní Hamme* — byli prvními tanečníky Národního divadla v Rize; *Friedbergova* — Kateřina F., první tanečnice Dvorního divadla v Petrohradě; u nás vystoupila po prvé r. 1863; *Lannerova* — Katharine L., něm. tanečnice, dcera vídeňského skladatele valčíků. Vystupovala od r. 1861 po-hostinsky též v Praze; *první režisér* — J. J. Kolár;
- 236: *kothurn* — viz str. 87; *pan intendant náš* — F. L. Rieger; *paní Šamberková* — Julie Š. (1847—1892), česká dramatická umělkyně, choť herce a dramatika Fr. Ferd. Šamberka. R. 1865 po prvé vystoupila jako operní pěvkyně, ale po nece-lých dvou letech přešla k činohře. Od 14. září 1867 byla angažována v Prozatímním divadle; hrála též v divadle Ná-rodním. Zemřela v Hamburku sebevraždou;
- 238: *Mellesville*, vl. jm. Anne Honoré Joseph Duveyrier (1787 až 1865), plodný franc. dramatik, spolupracovník Scribův a j. autorů; sám, většinou však s jinými napsal přes 300 kusů, z nichž mnohé byly hrány i za hranicemi. Tajné spiknutí za časů republiky vyšlo jako 6. sv. Divadelního ochotníka. Po prvé v Prozatímním divadle 8. srpna 1867; *za doby prvního konsula* — období let 1799—1804. Za Velké revoluce francouzské byl ve Francii po svržení výkonného direktoria r. 1799 zřízen konsulát, jemuž svěřena výkonná moc. Prv-ním konsulem byl Napoleon Bonaparte;
- 240: *Lapil* — Jan L., vl. jm. Roštlapil, narozený r. 1816 v Kostelci nad Orlicí, byl český herec a deklamátor, povoláním řezník. Hrál od r. 1842 v divadle Stavovském, později v Prozatím-ním. Naposled vystoupil v r. 1866 za pruské okupace v Ko-lárově Žižkově smrti, kdy herci bez ředitele sami vedli české divadlo. Zemřel »na ochrnutí mozku« 11. srpna 1867 v Praze. Pohřeb se konal ve středu 18. srpna. Viz též Č. div. II, 417—420; *potomstvo nemá věnců pro herce* — citát z Schillerova prologu k Valdštejnovu táboru. V originále: »Dem Mimen flicht die Nachwelt keine Kränze«;
- 241: *Lapil vystoupil ... po prvé* — ve Stögrově divadle v Růžové ulici v r. 1842; *Miller* — postava nešťastného otce z Schille-rovy tragedie Úklady a láska; *otec Moor* — nešťastný sta-řec z Schillerova dramatu Loupežníci; otec bratří Karla a Franze Moorů; *Quasimodo* — zvoník z romantické činohry Zvoník notredamský; viz str. 202; *Otrepěv* — Lžidimitrij Ondřej Otrepěv z Mikovcovy tragedie Dimitr Ivanovič z r. 1856; *Z loňského bojiště* — z války prusko-rakouské r. 1866 v oblasti kolem Jičína a Hradce Králové; *Na návsi jednoho místa ... poblíž Skalice* — 27. a 28. června r. 1866 byla bitva u Skalice;

- 242: *I. Cor. v 35. Der Tod ist verschlungen in den Sieg* — Smrt je pohlcena ve vítězství (citát z bible, první epištola sv. Pavla ke Korintským, kapitola 15, verš 54 — správně však verš 55, ve verši 55 je jenom nápodě), také: Smrt je vpletena ve vítězství; *Praha a Vídeň jsou na pěkné rovině* — narážka na loyality vůdců české politiky v Praze k vídeňské vládě; *responsorium* (lat.) — sborové odpovědi na zpěv kněze při bohoslužbě; zde odpověď;
- 243: *Domáci špehoun* (Der Hausspion) — napsal r. 1864 Siegmund Schlesinger (1832—1918), vídeňský novinář a dramatik. Po prvé v Prozatímním divadle 10. září 1867; *Třicátý listopad* — veselohra od Gustava Putlitze, upravila Eliška Pešková. Po prvé v divadle na Žofíně 23. srpna 1865;
- 244: *Kvůli čemu* — místodržitelství uložilo pražskému magistrátu, aby nedovoloval započítí se stavbou budovy Národního divadla dříve, dokud nebude místodržitelstvím vyřízena záležitost domnělého překročení stavební čáry; *Řetězový most* — též Františkův řetězový most, stál na místě nynějšího mostu Umělců, vedl přes Střelecký ostrov a spojoval Malou Stranu s Novým Městem. Byl vybudován v l. 1839—1841;
- 245: *komers* — pitka německých studentů; *akcijská společnost* — Řetězový most byl majetkem této společnosti (za přechod vybíráno mostné); *onen muž ... , kterého poslední Humory ...* — V Humoristických listech byla 7. září 1867 otištěna karikatura redaktora německého časopisu Tagesbote Davida Kuha. Je tu upoután na řetěze a v ruce drží svitek papíru s nápisem Vzteklost korunní. Viz str. 55; *eruv* (hebr.) — šňůra nebo drát, kterým byly obepínány o sabbatu, t. j. o židovských svátcích, oblasti obydlené židy; *grisetta* (fr.) — pův. švadlenka;
- 246: *Návyky* — franc. veselohra upravená M. Steinem. Přeložil E. Züngerl;
- 247: *Paní Šamberková* — viz str. 236;
- 248: *Slavnost nalezení* — představení k padesátileté památce »nalezení« rukopisu Královédvorského konalo se v úterý 17. září 1867 v Prozatímním divadle;
- 249: *Tři živé obrazy* — obrazy ty byly nazvány: »Záhuba kněžny Kublajevny a její družiny«, »Zoufající vojínové v Olomouci«, »Porážka Tatarů u Olomouce«; *Jiříkovo vidění* — báchorka od J. K. Tyla; viz Č. div. II, 283, 309, 341, 437, 579; *Kramuele* — viz str. 189;
- 251: *Casanova, vězeň pevnosti svatoondřejské* — veselohra od franc. autora Lavriera, přel. J. Dubinský (J. J. Kolár); hrdinou jejím je ital. dobrodruh a spisovatel Giovanni Jacopo

Casanova de Seingalt (1725—1798). Pro výstřední život byl často vězněn a vypovídán ze zemí, v nichž se zdržoval. R. 1783 se stal knihovníkem hraběte Valdštejna v Duchcově, kde napsal své proslulé Paměti; *St. Germain* — hrabě de Saint-Germain, dobrodruh 18. st.; pro veliké vědomosti a uhlazené chování byl oblíben na panovnických dvorech; *Cagliostro* — Alessandro hrabě Cagliostro (1743—1795) vystupoval jako učeň Saint-Germaina. Měl značné fyzikální a lékařské vědomosti, a vydával se proto za lékaře; *bavil* — pobýval, zdržoval se;

- 252: *farao* (z hebr.) — starozákonní název egyptských vladařů. Po smrti byli mumifikováni, takže jejich ostatky zůstaly neporušeny po celá tisíciletí; *Záhuba rodu Smiřických* — historická tragedie J. J. Kolára, byla napsána v l. 1866 až 1867, byla však pod názvem Smiřičtí po prvé provedena teprve r. 1881 jako jedna z her, jimiž bylo otevřeno Národní divadlo. Knižně byla vydána r. 1862; *capriccio* (it.) — rozmarná skladba; *elixír vitae* (lat. elixirium vitae) — elixír života, nápoj prodlužující život;
- 253: *sarkofag* — kamenná rakev, náhrobek; *famulus* — viz str. 46; *vis comica* (lat.) — působivost komická; *Žádný muž a tolik děvčat* — text zpracoval J. Böhm. Po prvé v Novoměstském divadle 27. června 1867; *Po odchodu ... Ledererovy ...* — Terezie Ledererová byla angažována k divadlu v Terstu (Národní listy 15. září 1867), viz str. 121;
- 255: *nově oznámené truchlohry Sabinovy, Pflegrovy a Kolárovy* — Neruda měl nepochybně na mysli Sabinovu Černou růži (1868), Pflegra-Moravského Posledního Rožmberka a Kolárovu tragedii Pražský žid (po prvé až 23. listopadu 1871 v Prozatímním divadle);
- 256: *Rozervanec* — přel. J. Pečírka; po prvé v divadle v Růžové ulici 9. února 1845; *Hrabě Essex* — viz str. 109;
- 258: *Proč jste umřel?* — veselohra od anglického herce, autora sólových výstupů a veseloher Charlese Jamese Mathewse (1803—1878); přel. J. Zelenka;
- 259: *domestik* — sluha, podomek; *la coquette* — koketka, staromódní druh tance;
- 260: *Čarovné ruce* (Les doigts de fée) — veselohra od E. Scriba, přel. B. Lvovský; viz Č. div. II, 47; *Panoš šibal* — jednoaktová fraška od něm. spisovatele Karla Töpfera, přel. E. Pešková; viz str. 17; *Dívčí ústav* — viz str. 47; *rudimenta* — první počátky, základ;
- 261: *forma romanciérská* — románová;
- 263: *předkleistovské ... rytířské hry* — psané před Kleistovou

- Katynkou Heilbronskou (viz str. 20), druh romantických, dějově napínavých dramát, psaných pod mocným vlivem Goethova dramatu *Götz von Berlichingen* (1773);
- 264: *p. Budil* — viz str. 213;
- 265: *Bauernfeld* — Eduard von B. (1802—1890), básník a romanopisec, populární vídeňský dramatik; *Levassor* — Pierre Thomas L. (1808—1870), pařížský komik a spisovatel výstupů zpěvních i recitačních; *Slyšíme, že p. Mošna* — z textu vyplývá, že tu jde pravděpodobně o divadelní práce Šamberkovy, nikoli Mošnovy; *Recept proti tchyním* — jednoaktovka španělského dramatika Juana Manuela Diany (1818—1884), v orig. *Receta contra suegras*, byla nejúspěšnější Dianovou komedií. Pro Němce ji přeložil ze španělštiny bavorský král Ludvík I.;
- 266: *Oheň v dívčí škole* — jednoaktová veselohra od Augusta Förstera (1828—1889), něm. herce, div. ředitele, upravovatele a překladatele starších francouzských her; přel. Em. Vávra; *demimonde* (fr.) — polosvět; *Opička z besedy* — veselohru zpracovala E. Pešková; *Görner, Benedix, Kotzebue* — viz str. 17;
- 267: *Kněz a voják* — fraška od B. Kaisera, přel. J. K. Tyl; *Maria Stuartka* — viz str. 51 a Č. div. II, 126, 185, 363, 609; *tour-nura* — viz str. 227;
- 268: *Pierot a Violeta* — komická opera od Adolpha Adama. Text napsal L. Battu, česky zpracoval Jindřich Böhm; »*Wo das politische Wort unbarmherzig verfolgt wird* — tam, kde je politický projev neúprosně stíhán, bují obojetnost; *in politicis* (lat.) — ve věcech politických;
- 269: *Kouzelnice Černoborka a kutnohorský kat* — drama z r. 1844, zpracované podle povídky Ant. Vrřátka-Benátského Jiřím Šantlem; *noviciátka* — pův. řeholní čekatelka, zde začínající herečka;
- 270: *Zápisky donjuanovy* — veselohra podle franc. námětu zpracovaná G. B. Miškovským;
- 271: *galonovaný lokaj* — t. j. přemovaný, lokaj ve služebním oděvu (livreji); *in specie* (lat.) — zvláště; *in genere* (lat.) — povšechně, vůbec; *stará aréna* — Aréna ve Pštrosce, postavená r. 1849 za ředitele Hoffmanna v Praze za Koňskou branou (za nynějším Národním museem). Hrál se v ní česky a německy. Byla zbořena počátkem let šedesátých; *Třináct děvčat ve vojenských šatech* (Sieben Mädchen in Uniform) — jednoaktová fraška se zpěvy z r. 1825, kterou sepsal něm. dramatik Louis Angely (1787—1835). Přeložil J. N. Štěpánek;

- 272: *Nápady* — viz str. 218; *On nežárlí* — jednoaktová veselohra, napsal Alex Elx (pseudonym neznámého autora). Byla po prvé hrána 26. ledna 1862 ve Stavovském divadle, později byla vydána knižně v Pospíšilově D. b., sv. 90; viz Č. div. II, 110;
- 273: *Laube* — Heinrich L. (1806—1884), něm. básník, dramatik a divadelní ředitel. Jako příslušník mladoněmeckého hnutí byl dvakrát vězněn, r. 1848 byl zvolen za českoněmecký volební okres loketský do říšského sněmu ve Frankfurtu. Do r. 1867 byl ředitelem vídeňského Dvorního, pak lipského a v l. 1872—1879 vídeňského Městského divadla. Z jeho dramát se nejvíce uplatnil *Hrabě Essex* (1856); viz str. 109, 256; *Halm* — viz str. 17; *listy Juniovy* (The Letters of Junius) — politicky významné listy, vycházející pod pseudonymem Junius od r. 1769 do r. 1772 v londýnském časopise *Public advertiser* (Veřejný oznamovatel). Autor projevoval důvěrnou znalost politických a dvorských poměrů anglických a podroboval je ostré kritice. O jeho osobě a původu kolovaly různé dohady. Jeho spisy byly připisovány mimo jiné i anglickému státníku Filipu Francisovi (1740—1818); *Ruge* — Arnold R. (1802—1880), politik a filosof německý, spolupracovník Ludvíka Feuerbacha a mladého Karla Marxe, přeložil listy Juniovy do němčiny;
- 274: *lord Chatham* — angl. státník William Pitt Earl of Chatham (1708—1778); *kolokvium* (lat.) — rozmluva, zkouška rozhovorem; *habeas-corpus-act* (z lat.) — anglický zákon na ochranu osobní svobody;
- 275: *bonvivantsky* — světácky, poživačně; *Režie byla bezúhonna* — režii měl beneficiant, překladatel hry J. J. Kolár;
- 276: *Bach* — Alexander B. (1813—1893), rakouský ministr vnitra, představitel reakce po r. 1848; *koncesionování* — povolení k provozování; *před čtyrmi sty lety* — odchod německých studentů a universitních mistrů z Prahy r. 1409, po vydání Kutnohorského dekretu; *burš* (z něm. Bursch) — zde německý student; *mutatis mutandis* (lat.) — s nutnými změnami;
- 277: *Gerolsteinka* — Velkovévodkyně z Gerolsteinu, opereta od J. J. Offenbacha; *Kouzelná nožka* — viz str. 104;
- 278: *Božena Jungmannova* — česká tanečnice. Na českém jevišti vystupovala od konce r. 1864; později působila jako první sólová tanečnice Národního divadla v Amsterdamě a v lednu 1868 hostovala v Praze. Téhož roku hrála zde úlohu Fenelly v Auberově opeře *Němá z Portici*; *pas prstové* — (franc. ‚pas‘, čti pa) taneční krok po prstech, špičkový

- tanec; *Conditio sine qua non* (lat.) — nezbytná podmínka; *Lannerova, Friedbergova* — viz str. 235; *heraus* — ven; zde značí: na scénu! (něm. pokyn inspicientův); *Pod střechou* — přel. J. R. Novotný. Po prvé v Prozatímním divadle 9. ledna 1868;
- 279: *amanuensis* — podřízený úředník; *rendez-vous* — schůzka, dostaveníčko; *reduta* — viz str. 85; *Josefovské divadlo* — Theater in der Josefstadt, Josefstädter Theater ve Vídni, bylo založeno r. 1788 a hrány zde převážně veselohry a frašky. Dětská představení se zde hrála již v letech padesátých jako vídeňská zvláštnost a udržela se s určitými přestávkami dodnes; *Kouple* — Josef K. (1825—1886), čes. spisovatel a katolický kněz v Semilech a Bozkově; přispíval do Časopisu Českého musea a j.; m. j. napsal dramatickou scénu pro mládež *Rybrcoul druhý* na Krkonoších, tehdy často hranou;
- 280: *Proč se paní Šamberkové nespověřila jedna z ostatních úloh dámských* — úlohy starších dvou dcer Learových. 11. ledna 1868 hrála Goneril E. Pešková, Regan J. Slavinská, Kordelii O. Sklenářová;
- 281: *Romeo v písárně* (Romeo auf dem Bureau) — jednoaktová veselohra od něm. autora Theodora Wehla; viz str. 93; *Monsieur a Madame Denis* — opereta od J. J. Offenbacha; český text zpracoval J. Bučinský;
- 284: *hrdina lützenský* — švédský král Gustav Adolf, který padl r. 1632 ve vítězné bitvě u Lützen; *stane se Alexandrem* — makedonský král Alexander Veliký (356—323) podle pověsti rozřal v Gordiu uzel, který se nedal rozplést;
- 285: *čin Herostratův* — Řek Herostrates, chtěje proslaviti své jméno, zapálil prý r. 365 před n. l. Artemidin chrám v Efesu; *Frederiksten* — norská pevnost, před níž byl při obléhání zastřelen 9. listopadu 1718 švédský král Karel XII.;
- 287: *anděl »gloria«* — anděl vznášející se nad jesličkami; bývá pod ním obyčejně latinský nápis »Gloria in excelsis Deo« (Sláva Bohu na výsosti);
- 289: *Gluck* — Christian Wilibald G. (1714—1787), něm. hudební skladatel, průkopník dramatické pravdivosti v opeře; *amfiteatr* — polokruhové starověké jeviště se vzestupnými sedadly; v přeneseném smyslu divadlo;
- 290: *Lisbon* — Lisabon, přímořské hlavní město Portugalska, jedno z nejkrásnějších měst na světě;
- 291: *Král Lear* — viz str. 169; *Tylovy narozeniny* — v předvečer nedožitých šedesátých narozenin J. K. Tyla byl dáván 3. února 1868 Strakonický dudák;

- 292: *Slečny Jungmannovy* — viz str. 278, mladší z nich byla Flora Jungmannová; *Eliška Přemyslovna* — viz str. 176;
- 293: *úlohu »druhé Elišky«* — t. j. Elišky Polské, Rejčky; *Pravzor Tartuffa* — veselohra od Karla Gutzkova, přel. Božena Němcová;
- 294: *dle Fourniera* — Louis Pierre Narcisse Fournier (1803 až 1880), fr. autor lehkých komedií, veseloher a vaudevillů. *Garrick* — David G. (1716—1779), angl. herec a dramatik;
- 295: *Wehl* — viz str. 93;
- 297: *dějiny Kolárovy truchlohry* — Žižkova smrt byla dávána po prvé 17. listopadu 1850 ve Stavovském divadle, při stavu obležení, kdy duší vojenského soudu byl major auditor Franc. Ve válečném roce 1866 vzbudilo provedení Žižkovy smrti odpor církevních kruhů; *decennium* (lat.) — desetiletí;
- 298: *Krásná Helena* — maska Heleny Trojské, populární vlivem operety Offenbachovy; *Ristorka* — viz str. 48; *Janouškova* — Fanny Janauschek, něm. herečka českého původu (nar. r. 1830 v Praze), která dosáhla úspěchů v Londýně a v Americe, kde však nakonec zemřela v nouzi 26. listopadu 1904;
- 299: *Dawison* — viz str. 44; *Rachelka* — Elisa Rachel (1821 až 1858), proslulá tragédka francouzská; *Garrick* — viz str. 294; *Seebachova* — viz str. 52; *Dejazetová* — Pauline Virginie D. (1797—1875), francouzská subreta; od r. 1855 měla v Paříži své divadlo; *satyriase* — satyrská bujnost; satyr (kozonoh) v řeckém bájesloví lesní bůžek pronásledující nymfy; *beauté du diable* (fr.) — ďáblová krása; *bellezza del asino* (it.) — oslí krása;
- 300: *Fryna* — Fryné, proslulá starořecká záletnice; *mysterie* — středověké náboženské hry; *martyrologie* — hry o mučednících; *kastrát* (z lat.) — kleštěnec;
- 302: *Magelona* — tragická hrdinka stejnojmenného dramatu J. J. Kolára, viz str. 164, 269; *Markétka* — hrdinka I. dílu Goethova Fausta; *Maří Magdalena* — biblická hříšnice; *Roscius* — viz str. 161; *Arbuscula* — římská tanečnice z doby krátce před n. l.; *hry Pompejovy* — pořádal římskému lidu vládce Gnaeus Pompejus (1. stol. před n. l.); *demimonde* — viz str. 266;
- 303: *Constantinus Chlorus* — římský císař v l. 293—306; *presbyter Tertullian* — Quintus Septimius Tertullianus, církevní otec, kněz, filosof a právník v Karthagu (150 až 220); *Cyprian* — Cyprianus Thascius, církevní otec (kolem r. 200—258), učitel řečnictví, později biskup v Karthagu; *Clemens Alexandrijský* — Clemens Titus Flavius, církevní řecký spisovatel z 2. stol., žijící v Alexandrii v Egyptě;

koncíl elvírský — konal se r. 500 ve Španělsku; *morality* — duchovní středověké hry; *Edward Kynnaston* (1640 ? až 1706), angl. herec, jeden z posledních představitelů ženských rolí na anglické scéně. Od r. 1665 hrál i v rolích mužských; *holandský Ryssel* — vlámský název města Lille (v sev. Francii při belgických hranicích); *Orfeus* — mythický řecký pěvec, který zpěvem a hrou na lyru zdolal hrůzy podsvětí a zachránil odtamtud svou ženu Eurydiku. Z dramatických děl o něm tu jde o ital. drama Angela Poliziana z r. 1471. Kardinál Batti žádal o provedení tohoto díla, jež vyšlo tiskem r. 1494 a bylo hojně hráno po celé příští století v Římě i na italském venkově;

- 304: *Isabella Andreini* (1562—1604), italská herečka, zpěvačka a básnířka; *Catarina Biancolelli*, ital. herečka a zpěvačka z konce 18. st.; *Elena Balletti Riccoboni* (1686—1771), ital. herečka a zpěvačka, hrála v Paříži pod jménem Flaminia; *Catalani* — Angelica C. (1780—1849), z nejslavnějších ital. zpěvaček první poloviny 19. stol.; *Faustina Bordoni* (1693 až 1783), ital. operní pěvkyně, nazývaná novou Sirénou. Skladatel G. F. Händel ji přivedl do Londýna; *sestry Gabrielli* — Giulia a Ippolita, herečky ze 17. stol.; *Pasta* — Giuditta P. (1798—1865), ital. operní pěvkyně, zpívala v Paříži, odkud podnikala časté zájezdy do evropských velkoměst; *Malibranova* — Marie Felicité M. (1808—1836), pěvkyně španělsko-francouzského původu, vystupovala v Londýně a v New Yorku, kde se provdala za franc. bankéře Malibrana; *Viardot-Garcia* — Michelle Pauline V.-G. (1821 až 1910), sestra Malibranové, vynikající mezzosopranistka, členka opery londýnské a pařížské, později byla učitelkou zpěvu a hudební skladatelkou v Paříži; je známá svým přátelstvím k I. S. Turgeněvovi; *Alboni* — Marietta A. (1824 až 1894), ital. altistka; *Marra* — Gertrud Elisabeth M. (1749 až 1833), něm. sopranistka, od r. 1802 koncertní pěvkyně v Londýně; *sestry Marchisiovy* — Barbara (1833—1919) a Carlotta Marchisio (1835—1875), ital. zpěvačky, rodilé Turiňanky;
- 305: *Edward Kynnaston* — viz str. 303; *Richard Estcourt* (1668 až 1712), angl. herec a dramatik. V mladších letech hrál často ženské role; *William d'Avenant* (1605—1668), angl. básník, dramatik a divadelník, dlouho pokládáný za ne-manželského syna Shakespearova. V jeho divadle nehráli ženské role mladí muži, nýbrž profesionální, pevně angažované herečky; *William Prynne* (1600—1669), angl. spisovatel, který vydal r. 1633 ostrý pamflet proti divadlu a vládě, nazvaný *Histriomastix or a Scourge for Stage Players*

- (Karabáč herců), a byl za něj odsouzen k veliké pokutě a k doživotnímu žaláři. Prynne považoval divadlo a veškeré zábavy za svody ďábelské; *Alžběta Bějartova* — viz str. 71; *Adrienne Lecouvreur* (1692—1730) — franc. herečka pařížské Comédie Française; vynikala přirozeným přednesem, viz str. 204; *Gaussinova* — Jeanne G. (1711—1867), franc. herečka a představitelka postav dramát Voltairových; *Hypopolita Marsova* (1779—1847), franc. herečka, od r. 1799 členka Comédie Française; *Rachelka* — viz str. 299; *Virginie Dejzetova* — viz str. 299;
- 306: *Karolina Neuberova* (1697—1760), současnice něm. literárního kritika Johanna Christopha Gottscheda (1700—1768), něm. herečka a div. ředitelka; *Seebachova* — viz str. 52, 299; *Janouškova* — viz str. 298; *Gossmannova* — Friederike G. (1838—1906), něm. herečka, úspěšná naivka. Působila od r. 1857 u vídeňského Dvorního divadla; *Adrienně Lecouvreur odepřeli absoluci* — pro domnělou sebevraždu konal se pohřeb A. L. v noci bez církevních obřadů. Její osudy zachycuje stejnojmenné drama, které napsali E. Scribe a E. Legouvé. Po prvé provedeno v Théâtre Français r. 1849; viz str. 204, 305; *absoluce* — rozřešení při katolické zpovědi a posledním pomazání;
- 307: *Ovčí nožka* — viz str. 104 a Č. div. II, 377, 382, 390; *denu-dace* — obnažování; *sto nejkrásnějších panen athénských ... za model sochaři* — proslulým tvůrcem soch bohyně Pallas Athéné byl řecký sochař Feidias (kolem r. 500 př. n. l.); *Schlesinger* — viz str. 243;
- 308: *in spe* (lat.) — budoucí;
- 311: *Feldmann* — Leopold F. (1802—1882), něm. spisovatel a žurnalista, dramaturg vídeňského Theater an der Wien. Veselohru *Die beiden Fassbinder* (Dva bednáři) přel. Jan Hanuš; *oko a sluch může ... míti svůj kaviár* — t. j. pochoutku, smyslový požitek; *polonéza* — polský národní tanec vážného slavnostního rázu v tříčtvrtečním taktu; *hansjörglovství* — hrubá komika postavy Hanse Jörgla (Honzy Jury), německého venkovského ťulpasa;
- 313: *ergo* (lat.) — tedy; *fermež humanity* — nátěr, zdání lidskosti; *Montjoye* — viz str. 41, 158; *Kryštof Schmid* (1768—1854), něm. theolog, Christoph Sch., kanovník v Augsburku a spisovatel, autor čítankových povídek pro mládež; *Veronesové ... Stratfordané* — osobnosti jako Paolo Veronese (1528 až 1588), italský renesanční malíř, a Shakespeare narozený ve Stratfordu;
- 315: *marionety* — loutky;

- 316: *Raimund* — Ferdinand R. (1790—1896), vídeňský herec a dramatik. Marnotratníka (Der Verschwender), kouzelnou hru se zpěvy a hudbou od Kreutzera z r. 1834 přel. do češ. J. N. Štěpánek; viz Č. div. II, 93; *rekriminace* — protižaloba, vzájemné obvinění; *La Prusse* (fr.) — Prusko;
- 317: *Vyslancův příručí* — L'attaché d'ambassade z r. 1861 napsal Henri Meilhac, viz str. 50;
- 320: *Staří mládenci* — viz str. 9, 43 a Č. div. II, 553, 565, 570;
- 321: *místnosti Umělecké besedy* — tehdy byly v Měšťanské besedě U černé růže na Příkopech;
- 322: *banderia* — slavnostní jízdní skupiny;
- 323: *na Amuru* — Amursko je území při řece Amuru ve východní Sibiři. Dříve patřilo k čínské Mandžurii. V r. 1856 bylo připojeno k Rusku. Ruská vláda podporovala osidlování Amurska vystěhovalci z cizích zemí. Chystaly se sem tehdy také výpravy z Čech. Pro přílišné obtíže k tomu však nedošlo. Dnes jsou tyto oblasti známy budováním velkých staveb komunismu; *Roger* — viz str. 107; *Vitali* — Giuseppe V., světová klavíristka a zpěvačka italská; v Praze vystupovala r. 1867 též ve prospěch národních účelů; *Murská* — Irma M., členka Dvorní opery vídeňské. V r. 1865 hostovala v Praze; *Marchisio* — viz str. 304; *Bignio* — Louis B. (1839—1907), maďarský barytonista, přední člen Dvorní opery vídeňské. V květnu r. 1867 vystoupil v šesti představeních v českém divadle pražském a na koncertě 7. května zpíval české národní písně; *Stéger* — František S., vl. jm. Stazić, tenorista charvátského původu, který r. 1864 několikrát zpíval v Prozatímním divadle; *Carrion* — Emanuel C., španělský tenorista, rakouský komorní pěvec. R. 1868 navštívil Prahu a zpíval na českém divadle v několika italských operách. 16. května 1867 byl přítomen představení *Prodané nevěsty*;
- 325: *dávnou svou úlohu* — Terezie Ledererová hrála Bětušku, hospodyně u statkáře Jeremiáše Mrkvičky; *Nápady* — viz str. 218;
- 326: *La belle au bois dormant* (fr.) — doslovně kráska spící v lese (Šípková Růženka);
- 328: *Shakespearovy narozeniny* — 23. dubna 1868 uplynula 304 léta od narození Shakespeara;
- 329: *Něco malého* — hra od B. Kaisera, přel. Fr. Stejskal-Lažanský; *konterfej* (z fr.) — obraz, podobizna;
- 330: *Rosen* — viz str. 199; *Učedník nad mistra* — angl. veselohra od Edv. Stirlinga, přel. J. Zelenka;
- 331: *Díblík* — napsala Ch. Birchpfeifferová, viz str. 17 a Č. div. II, 199, 372;

- 332: *Villani* — hrabě Karel Drahotín Villani (1818—1884), básník a poslanec, autor znárodnělé písně »Zasviť mi, ty slunko zlaté«; *estimní* — viz str. 172;
- 333: *kalospintochromokrené* — uměle osvětlený, barevný vodotrysk;
- 334: *socha Memnonova* — Memnon byl mythický král Ethiopů, za jehož zpodobení byly pokládány dvě obrovité sochy v Thébaidě ve středním Egyptě, které prý při východu slunce vydávaly zvláštní, zpěvu se podobající zvuky;
- 335: *paní Malá zaneprázdněna byla v slavnostním Kolárově proslově* — před premiérou Smetanova Dalibora, provedenou 16. května 1868 v Novoměstském divadle, v rámci oslav položení základního kamene k Národnímu divadlu, byla dávána slavnostní předehra od J. J. Kolára Věštba Libušina. Libuši hrála O. Sklenářová-Malá, praotce Čecha J. J. Kolár, Musu dramatického umění Julie Šamberková;
- 336: *slečna Horská* — Marie H., vl. jm. Kallmünzerová (1847 až 1917), působila v Prozatímním divadle v l. 1868 až 1873. Pak se provdala za Leopolda Dostála. Matka vynikajících členů Národního divadla Leopoldy Dostálové a Karla Dostála; *Je nám jako šťastným lidem v básni* — Neruda podává tu prozaickou parafrázi Heinovy básně Frieden (Mír) z prvního cyklu básnické sbírky Nordsee (Severní moře) z r. 1825—1826, obsažené v jeho Knize písní;
- 337: *dithyramba* — častěji dithyramb, oslavná hymna; *regata* — veslařské závody, zde slavnost na vodě spojená s ohňostrojem; ... *jsme vděčni hodnostářům, kteří nepřišli* — k slavnosti položení základního kamene Národního divadla nepřijel císař František Josef I., nedostavil se také zemský maršálek, tehdy Adolf kníže Auersperg, ani jeho náměstek Johann rytíř Linbeck (podle sdělení Archivu min. vnitra); kardinál Schwarzenberg odmítl posvětit základy.